

Recerca: “Persones migrades i envelliment a la ciutat de Barcelona”

Primera aproximació, necessitat i perspectiva

Gabriela Del Valle Gómez
Realització de l'estudi
Per encàrrec del Consell Municipal d'immigració

Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminisme i LGTBI
Direcció de Serveis de Drets de Ciutadania

Índex

1. Introducció	3
2. Justificació	4
3. Com s'ha fet aquest estudi?	6
4. Quins conceptes ens ajuden a comprendre la situació de les persones grans migrades a Barcelona?	8
5. Característiques sociodemogràfiques de les persones grans migrades	10
Els perfils de les persones grans migrades	12
La legislació d'estrangeria i la situació de les persones grans migrades	14
Situacions administratives per reagrupament o refugi.....	15
6. Les condicions de vida de les persones grans migrades	21
5.1. Els ingressos monetaris: les trajectòries laborals i les pensions	22
5.2. L'habitatge	26
5.3. La salut i l'accés a serveis socio-sanitaris.....	29
5.4. Les persones grans i la cadena global de les cures	36
5.5. L'imaginari de la vellesa en diferents cultures.....	37
5.6. La participació social	38
6. Conclusions i propostes d'actuació	40
PROPOSTES D'ACTUACIÓ:	41
I. IMPULSAR LA GARANTIA DE DRETS	41
II. DRET A LA CIUTAT I AL GAUDI DELS RECURSOS EN IGUALTAT DE CONDICIONS. ENVELLIMENT ACTIU EN CONVIVÈNCIA.....	42
III. PROMOCIO I CURA DE LA SALUT	44
IV. PREVENCIÓ DE L'EXCLUSIÓ	45
V. CONEIXEMENT I RECERCA	47
Bibliografia	48
Annexos.....	48

1. Introducció

El Consell Municipal d'Immigració (CMB) i l'Ajuntament de Barcelona han fet l'encàrrec de realitzar un estudi diagnòstic sobre la situació de les persones grans migrades que resideixen a la ciutat de Barcelona. Cada any el CMB tria una temàtica vertebradora de la seva actuació programàtica, sent la de **2019 "Persones migrades i envelliment"**, aquest estudi és una de les accions programades d'enguany.

La ciutat de Barcelona s'enfronta al repte d'oferir entorns adaptats a l'envelliment de la seva població, actualment el 21,4% té més de 65 anys i s'estima que a l'any 2030 serà gairebé del 30%.

Barcelona és un dels destins europeus més importants de la població migrada. Actualment més del 23% dels barcelonins i barcelonines tenen procedència de països extracomunitaris. De moment és una població més aviat jove, l'edat mitjana el 2018 era de 37,7 anys, i en el mitjà termini seran persones grans, per tant aquesta realitat ens està indicant que cal anticipar-se al procés d'envelliment de la població migrada que resideixen a la ciutat.

A més, la situació de les persones grans migrades és una realitat emergent encara molt desconeguda, requereix exploració i anàlisi, i al mateix temps és un tema de futur que cal preveure.

2. Justificació

La ciutat de Barcelona experimenta una transformació demogràfica, marcada per les migracions i l'evolució en l'edat de les persones migrades, actualment ja veïnes i veïns de Barcelona. La magnitud dels canvis ha implicat que l'Ajuntament de Barcelona impulsés l'elaboració d'una estratègia per a afrontar-los.

L' **Estratègia sobre canvi demogràfic** explicita la necessitat de que la societat s'apropii del repte de transformar el context social per generar col·lectivament escenaris de benestar.

Barcelona és una metròpolis que atrau a persones d'arreu per a desenvolupar els seus projectes vitals, això és un signe de la seva identitat cosmopolita, moderna, dinàmica i complexa. Així ha estat des de sempre. Una ciutat que convida a viure, conviure, somniar, compartir i construir col·lectivament.

La seva ubicació geogràfica, la seva història, la riquesa cultural i el seu potencial de producció econòmic, són elements que la fan especialment atractiva com a lloc de destí de persones que inicien el seu projecte migratori des de diferents llocs del món.

La globalització ha estat marc d'una mobilitat de la població intensa i continua. Les desigualtats socials entre països, les dificultats per sobreviure-hi, els escenaris de conflictes i les persecucions ideològiques, han estat factors impulsors per a què milions de persones decideixen buscar un destí millor.

Així, Barcelona ha estat un destí per a moltes persones que han iniciat un procés de migració que a vegades s'inicia amb un pla i acaba sent una experiència molt diferent. Per exemple, comencen amb la idea de residir-hi durant un temps determinat i després tornar al país d'origen, sovint la meta és envellir en un entorn conegut, envoltat de la xarxa familiar i afectiva. Tanmateix, aquesta idea inicial canvia amb els anys i es converteix en aquella realitat "possible de construir", que no sempre coincideix amb el pla originari.

Algunes de les persones testimonis participants en aquest estudi han confirmat que estan vivint una vellesa molt diferent a la projectada en el moment de migrar. Les persones grans que van migrar a Barcelona durant les dècades dels '60 i '70 expliquen diferents escenaris de trànsit de la vellesa, el cas més generalitzat és el d'aquells i aquelles que es van construir una casa en el país d'origen, però finalment no es va produir el retorn.

De manera que la diversitat de les persones grans de Barcelona també està caracteritzada per la interculturalitat i cada vegada amb major intensitat.

Així, doncs, és absolutament imperiosa la necessitat de que des de l'administració, el tercer sector i la ciutadania en general, es doni visibilitat a aquesta nova realitat.

Pel que fa a l'àmbit de les polítiques d'envelliment a Barcelona, durant els últims quatre anys s'han produït tres documents estratègics amb l'horitzó a l'any 2030, elaborats de

manera participada amb representants del Consell de la Gent Gran, les persones grans de les entitats, casals i altres espais de la gent gran de la ciutat:

- ✓ **Estratègia sobre canvi demogràfic i envelliment: una ciutat per a tots els cicles de vida. 2018-2030”.**
- ✓ **“Mesures de Govern per a la promoció de les persones grans a la ciutat de Barcelona. 2017-2021”.**
- ✓ **Programa d'Acció Municipal i Programes d'actuació de Districte 2016-2019: “73 barris, una Barcelona. Cap a la ciutat dels Drets i les oportunitats”.**

L' **Estratègia sobre canvi demogràfic** és una mesura de govern per afrontar el canvi demogràfic de la ciutat, es basa en generar recursos que permetin aconseguir:

- Evidències que permetin planificar polítiques públiques efectives, a través d'una diagnosi i una prospectiva demogràfica, amb un èmfasi especial en la situació de les persones grans a la ciutat.
- Perspectiva temporal per planificar en el curt i el llarg termini i per anticipar les demandes i necessitats futures, malgrat les dificultats d'anticipar escenaris complexos.
- Idees de força i valors que donin coherència a les actuacions públiques i que facilitin la prioritització de les demandes explícites que esdevenen un compromís en la planificació.
- Eixos estratègics i actuacions amb un sentit estratègic i compartit amb el conjunt de polítiques públiques, i amb una aposta, també, per l'experimentació i la innovació.

A l'any 2030 gairebé un de cada tres habitants de Barcelona tindrà 60 anys o més. S'expressarà així una de les dimensions del canvi demogràfic, que ni de bon tros és l'única.

El canvi demogràfic té sobretot nom de dona. A Barcelona, dues de cada tres persones de 80 anys o més són dones, les quals representen també més del 56 % de la generació dels 60 als 79 anys. D'altra banda, la població d'entre 20 i 39 anys es va feminitzant per la permanència més gran de les dones a la ciutat. I en la franja de 40-59 anys, el saldo migratori positiu es concentra en les dones i en les persones d'origen extracomunitari.

Un terç de les persones adultes joves són de nacionalitat estrangera. Una de cada tres persones d'entre 20 i 39 anys empadronades a la ciutat no té la nacionalitat espanyola. Un 10 % són de països de la UE i més del 23 % són extracomunitaris. Aquest fet expressa un dels pilars en què es fonamentarà el canvi demogràfic: l'atracció de residents d'arreu, que ja és una realitat i segurament es veurà incrementada en el futur. Això anticipa, tanmateix, un sentiment de pertinença a la ciutat, diferent a la que havíem conegut fins ara.

L'escenari social també canvia amb l'arribada a la vellesa de les persones de la cohort demogràfica del “baby boom”, una generació amb bons nivells formatius que han acabat els estudis obligatoris i superiors i amb una llarga trajectòria laboral que han tingut més accés a recursos culturals i amb un sentit del temps. De fet, la millora en els nivells educatius és una autèntica revolució, en termes comparats prop del 70 % dels membres de la generació que va dels 20 als 39 anys tenen formació post-obligatòria. Aquesta taxa arriba al 60 % en els adults de 40 a 59 anys, i a poc més d'un terç en les persones de 60

anys o més. A més, a més, partir de 2030, Barcelona tindrà ja persones grans que seran més "digitals" que "analògiques".

La diagnosi en què es basa l'estratègia ens mostra una Barcelona que atrau persones d'arreu amb qualificació i talent, capaces d'alterar el ritme comunitari generant un entorn ric i amb un ventall d'oportunitat per a trobar alternatives innovadores a la complexitat social. Una ciutat cada vegada més longeva que té necessitat d'adaptar-se per arribar a ser un entorn amable per viure-hi per a persones de totes les edats, i en especial per facilitar la vida de les persones grans, promovent la seva implicació en aquesta transformació. Es necessiten unes actuacions col·lectives, individuals, intergeneracionals, que reconeixin els cicles de vida i canviïn el model de cures, cercant fórmules amb més justícia social i de gènere.

Així mateix, es proposa una visió multinivell de govern en les competències polítiques, és un element que es recull en la mesura que les responsabilitats també són compartides amb altres agents i esferes de govern. Molts dels reptes que es plantegen requereixen respostes compartides tant en l'àmbit metropolità com amb els governs de la Generalitat i l'Estat.

3. Com s'ha fet aquest estudi?

La finalitat de l'estudi és analitzar la situació social de les persones grans immigrades a Barcelona, a fi de conèixer millor la seva realitat i poder planificar una oferta de recursos i serveis més ajustada a les seves necessitats.

S'ha emprat una metodologia qualitativa i quantitativa, generant espais de participació adreçats a que les persones representants de les 54 entitats del Consell Municipal d'Immigració i les persones grans migrades puguin aportar les seves opinions i coneixements sobre la temàtica.

Així, aquesta recerca té com objectius:

- Analitzar la situació social de les persones grans migrades a Barcelona amb la finalitat de conèixer millor la seva realitat i poder preveure tant quines són i seran les seves necessitats i quina és la seva aportació, com promoure la seva participació i plena ciutadania.
- Recollir propostes de les entitats i institucions que treballen en l'atenció i promoció de persones migrades i d'espais de participació social de gent gran.

L'estudi s'enfoca en una recerca exploratòria basada en la recopilació de dades quantitatives i qualitatives, especialment de les percepcions de les persones que treballen en l'atenció i promoció de persones grans migrades.

Les eines de recollida d'informació s'han adreçat a recollir informació dels representants/es d'entitats de persones migrades o d'acollida i refugi, o que tenen contacte habitual amb persones migrades, i també a entitats o institucions especialitzades en gent gran.

Les eines de recollida d'informació han estat:

- **Qüestionari semiestructurat** online en el que han participat 11 entitats, 9 d'immigració, 1 d'acollida, 2 d'atenció i promoció social veïnals i 1 sindical

- **Entrevistes en profunditat a: 14 entitats d'immigració i 9 representants d'espais universitaris i d'atenció i promoció social de persones grans de la ciutat i a 6 persones grans migrades.**

-Representants d'associacions de persones migrades (cíviques, culturals, socials, religioses): 23 entitats

-Tècniques i representants d'entitats del tercer sector (acció social i formació, gent gran)

-Tècnics/es professionals de l'administració pública local (serveis socials, salut, immigració)

-Persones grans migrades (dones i homes, majors de 60 anys)

-Espais de treball participatius per l'elaboració del manifest de l'any 2019 per a la Trobada Barcelona Ciutat Diversa.

-Espais de presentació d'avançaments de resultats, feedback i recollida de nova informació: 2 presentacions en el plenari del CMIB i 1 oberta al públic a l'Auditori de la Trobada Barcelona Ciutat Diversa organitzada pel CMIB.

-Persones grans majors de 60 anys: 2 homes i 4 dones, d'Amèrica Llatina i Xina.

Les preguntes del guió d'entrevista i del qüestionari apunten a:

1. Conèixer la realitat de les persones grans migrades de la ciutat segons:
 - Dimensió persones grans que porten anys a Catalunya / persones reagrupades recentment
 - Impacte de la dimensió de gènere, formació i interculturalitat
 - Situació administrativa
 - Ingressos econòmics
 - Habitatge / Unitat de convivència
 - Salut i Participació social, ciutadania i inclusió sociocultural

2. Fer propostes d'actuacions per millorar la situació actual.

L'informe presenta les següents temàtiques o apartats:

1. La perspectiva conceptual per abordar la temàtica
2. Les característiques sociodemogràfiques de les persones migrades
3. Les condicions de vida de les persones migrades
4. Conclusions i Propostes d'actuació

4. Quins conceptes ens ajuden a comprendre la situació de les persones grans migrades a Barcelona?

Per analitzar la situació de les persones grans migrades a la ciutat hem utilitzat una sèrie de conceptes que ens ajuden a pensar com és la seva quotidianitat, a detectar necessitats i possibles alternatives de resposta. Els conceptes que ens han ajudat són:

- 1) La perspectiva interseccional
- 2) Els entorns amigables i l'envelliment actiu
- 3) La diversitat en el cicle de vida: intergeneracionalitat, interculturalitat, gènere.

1) La perspectiva interseccional

En primer lloc, el concepte de la interseccionalitat ens permet comprendre com les desigualtats socials s'entrecreuen i estan en moviment continu, és a dir que són molt més que una sumatòria de situacions.

Aquesta cruïlla de desigualtats provoca situacions específiques i canviants que requereixen actuacions concretes, ens parla d'una situació "transformativa". Així, permet pensar que les estratègies individuals així com els dispositius de polítiques poden actuar sobre l'articulació de diferents situacions de desigualtat, amb la intenció d'alleugerir les causes i els seus efectes.

Per exemple, la desigualtat de gènere s'ha d'interpretar considerant la influència d'altres qüestions estructurals com la classe social, la procedència i l'edat, però també analitzant la relació amb altres categories identitàries, si són dones, persones grans, joves, afrodescendents, etc. (Cruells, 2005). Així, el repte és descobrir com s'entrecreuen aquests eixos i de quina manera condicionen la vida quotidiana dels i les ciutadanes.

Així mateix, en la constitució de les desigualtats hi ha un moviment de canvi i a la vegada d'estabilitat, precisament aquest arrelament a vegades dificulta la subversió de l'ordre i és així com es sedimenten les desigualtats.

La perspectiva de la interseccionalitat ens proposa entendre la identitat com una categoria complexa, una coalició d'actors, una trama de vincles que poden sostenir o bé subvertir la desigualtat; com a forma de mirar la realitat té molt potencial polític per l'apoderament i la resistència.

Una anàlisi d'aquesta naturalesa facilita trobar respostes adequades a la manifestació de la vulnerabilitat i aprofitar millor les oportunitats a l'abast per promoure l'apoderament i l'autonomia de les persones. En aquest sentit, és una mirada que ajuda a comprendre els mecanismes de les múltiples desigualtats que travessen les trajectòries de les persones grans migrades i a entendre com impacten en la composició de la fragilitat durant el cicle vital de la vellesa. També pot contribuir a comprendre la mobilitat de les categories de desigualtat, per exemple, com els canvis en la situació administrativa condicionen les

oportunitats de millora de la qualitat de vida en la vida adulta i com això determinarà la vivència del procés d'envelliment.

Aquesta visió interpel·la a la societat en el seu conjunt a construir de manera col·laborativa estratègies per combatre la vulnerabilitat, on participin els poders públics, el teixit productiu, els moviments socials, la xarxa associativa i d'entitats del tercer sector per lluitar envers les desigualtats socials (Cruells, 2015).

2) Els entorns amigables i l'envelliment actiu

En segon lloc, la conceptualització dels entorns amigables i l'envelliment actiu i saludable ens situen al mig de l'escena social, allà on "passen" les coses, i ens dona eines per indagar sobre la composició de l'espai vital de les persones grans migrades.

El projecte "Ciutats amigables amb les persones grans", promogut per l'Organització Mundial de la Salut, neix amb l'objectiu de promoure millores contínues en les ciutats per facilitar la vida de la població al llarg del seu procés d'envelliment i, en especial, de les persones grans.

L'objectiu és fer possible que les persones grans, en la seva diversitat, visquin amb seguretat, mantinguin un bon estat de salut i participin activament en la societat.

A nivell mundial existeix una "Xarxa global de ciutats amigues de les persones grans", la ciutat de Barcelona n'és membre des de l'any 2011 i actualment impulsa un pacte per l'amigabilitat, un projecte que dona continuïtat a la necessitat de fer de la ciutat un espai amigable, i en la qual participa activament el Consell Assessor de la Gent Gran de l'Ajuntament de Barcelona.

En una ciutat amigable amb la vellesa es reconeix la diversitat de les persones grans, es respecten les seves decisions i opcions de vida, es promou la inclusió amb la visió per a totes les edats, i es creen les condicions per anticipar-se i respondre a les necessitats i preferències relacionades amb **l'envelliment actiu**.

L'envelliment actiu té com a objecte trencar amb els estereotips d'edat i el seu significat social, considerant l'heterogeneïtat de les persones grans, dels seus interessos i necessitats, i promovent la seva autonomia personal.

L'envelliment actiu implica, doncs:

- La promoció social i integració de les persones grans des del foment d'activitats de **desenvolupament personal**, que afavoreixin tant el benestar de la persona com la seva participació cívica i comunitària.
- La perspectiva del **cicle vital** des de la doble vessant individual i comunitària, tot considerant que és un procés que succeeix al llarg de la vida.
- La necessària visibilització de la **dependència** i l'**apoderament** de les persones que experimenten processos de **fragilitat**.

3) La diversitat en el cicle de vida: intergeneracionalitat, interculturalitat, gènere.

En tercer lloc, l'estudi de la realitat i les propostes de millora de les condicions per viure un procés d'envelliment satisfactori, significa posar el focus en els **moments vitals** i en les situacions de vulnerabilitat que travessen les persones. Si considerem les trajectòries vitals de les persones, les polítiques públiques han d'estar orientades en relació amb el cicle vital en la seva extensió i complexitat, no com una sèrie de mesures delimitades per algunes variables estructurals, com ara l'edat.

Així, l'envelliment actiu inclou la diversitat, la intergeneracionalitat i la interculturalitat, aquests aspectes han de ser inherents a les activitats, serveis i programes d'envelliment actiu per compartir coneixements, intercanviar recursos i generar oportunitats de prevenció en una relació de solidaritat entre generacions.

El reconeixement de la seva diversitat requereix el foment de l'equitat i de la perspectiva de gènere per generar oportunitats d'envelliment positiu i saludable.

Aquest model amigable que inclou la diversitat i respecta les diferències, es presenta com una alternativa a una societat individualitzada i implica **canvis en les responsabilitats socials a l'hora d'afrontar de les cures** (Tobío, 2010). Això es basa en la necessitat de redistribuir una carrega de treball assumida tradicionalment per les dones, ja que arran dels canvis demogràfics, ja no ho poden assumir (dones grans amb malalties cròniques, dones joves que s'han incorporat al mercat de treball, dones grans i joves que viuen soles, etc.).

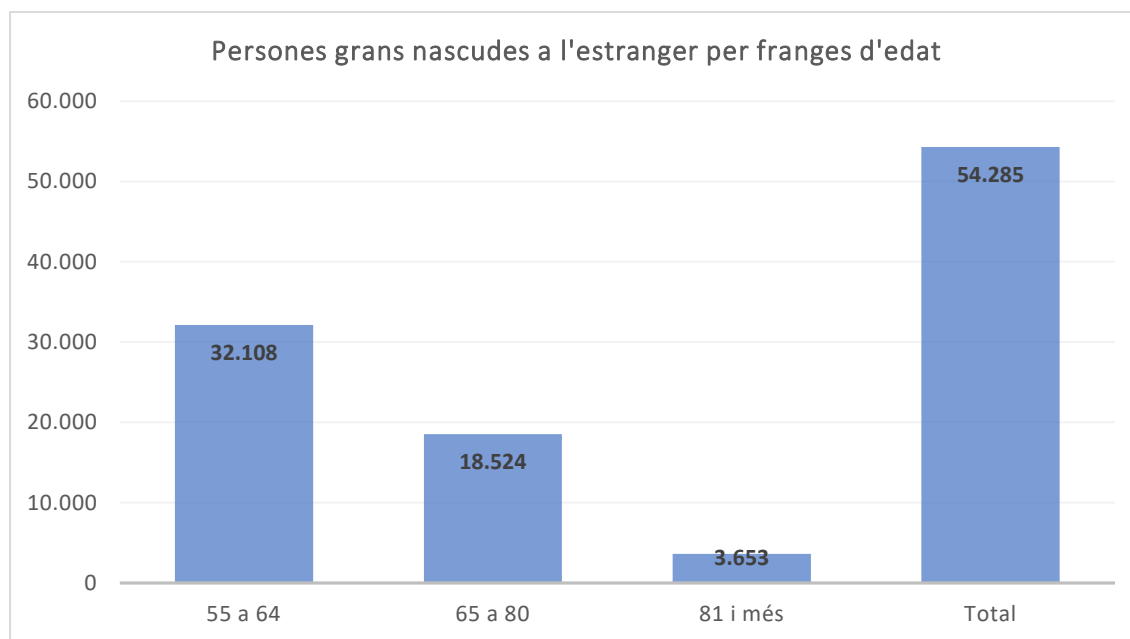
En relació amb la participació social, les dones grans són més nombroses que els homes en el món associatiu, sent generadores de la major part de les dinàmiques i activitats, i en molts casos liderant iniciatives de transformació en la participació social, per exemple, en el voluntariat social, les dones majors de 60 anys són qui mobilitzen les seves bases. Tanmateix, tenen una menor presència en les funcions de direcció dels espais i òrgans de participació.

5. Característiques sociodemogràfiques de les persones grans migrades

A Barcelona hi ha 54.285 persones grans nascudes a l'estranger, majoritàriament són dones, el 62%, i el 38% són homes. Aquesta realitat de feminització del perfil de persones grans migrades està determinat per dues variables centrals:

- la tendència demogràfica de les dones que tenen una major esperança de vida que els homes
- el fet de què les corrents migratòries de les últimes dècades són protagonitzades per dones.

En relació amb el total de persones grans de Barcelona (544.881), representen el 10%, i per franges d'edat el 59,1% tenen entre 55 i 64 anys, gairebé el doble de les que tenen entre 65 i 80 (34,1%) i el 3,2% té més de 81 anys (Taula 1).

Font: Elaboració pròpia. Departament Estadística Ajuntament de Barcelona. Padró 2018

La població migrada en general es caracteritza principalment per ser jove, tot i així cal observar la tendència que indica la quantitat de persones que tenen entre 55 i 64 anys. Cal destacar el percentatge que suposen sobre el total de la població general d'aquesta edat, ja no el 10% sinó un 16,4%; una dada significativa per preveure polítiques d'envelliment.

Taula 1: Percentatge persones grans nascudes a l'estranger

Franges d'edat	55-64	65-80	81 i més anys	Total
Total persones grans sa BCN	195.448	236.144	113.289	544.881
Total persones immigrades grans	32.108	18.524	3.653	54.285
% persones nascudes estranger sobre total	16,4%	7,8%	3,2%	10,0%

Font: Elaboració pròpia. Departament Estadística. Ajuntament de Barcelona. Padró 2018.

En relació amb el nivell estudis de la població migrada any rere any, tenen cada vegada nivells d'estudis més alts, per l'any 2018 el 32,8% té estudis universitaris, segons les dades del Padró, i el 26% primaris complets.

Els principals grups de població segons el seu país de naixement no comunitaris són: Perú, Argentina, Marroc, Equador, Colòmbia, Filipines, Veneçuela, Xina i República Dominicana. Les dades de la Taula 2 informen del rànking segons països, podria destacar-se per franges d'edat, l'equilibri en la quantitat de persones grans del **Marroc, Perú i d'Argentina**, dades que coincideixen amb una continuïtat dels fluxos d'immigració durant les últimes dècades.

En canvi, en la resta de països s'observa més diferència, en alguns casos les persones de 55-64 anys tripliquen a les de més de 65 anys (Equador i Xina, principalment). D'altra banda, la quantitat de persones de 80 i més anys és bastant homogènia, exceptuant els tres primers països i són molts menys en proporció.

Taula 1: Principals grups de població de persones grans segons per països de naixement.

País naixement	55-64 anys	65-80	81 i més	Total
1. Perú	3.191	1.663	258	5.112
2. Argentina	2.222	1.984	382	4.588
3. Marroc	1.822	1.520	354	3.696
4. Equador	2.315	732	55	3.102
5. Colòmbia	1.947	962	109	3.018
6. França	990	1.159	808	2.957
7. Filipines	1.709	819	54	2.582
8. Veneçuela	1.360	696	75	2.131
9. Xina	1.364	462	63	1.889
10. República Dominicana	1.030	460	40	1.530

Font: Elaboració pròpia. Departament Estadística. Ajuntament de Barcelona. Padró 2018.

Els perfils de les persones grans migrades

Els processos de migració de les últimes dècades es caracteritzen per ser moviments de persones amb desplaçaments "ràpids", són viatges de curta durada, a excepció dels viatges en condicions extremes contra les que han de lluitar per arribar caminant, per diferents raons, però amb un cost econòmic elevat i amb problemes socials de manca d'oportunitats, barreres socials, persecució i exclusió social.

La migració està associada a riscos en la salut física i mental. El procés de dol per la pèrdua de referents identitaris (xarxa afectiva, territoris de reconeixement, llengua, pràctiques culturals) és una de les conseqüències més dures per a les persones migrades, i es tornen més difícils d'afrontar quan la migració es produeix en condicions personals de fragilitat per problemes de salut física, edats avançades, o quan la societat d'acollida és hostil i limitant.

El procés migratori transita sobre una sèrie de dols, classificats per Achotegui, 1999 com els 7 dols de la migració, acompanyats de pèrdues i riscos, fins que el procés s'estabilitza i es comença una experiència d'hibridació amb més percepció dels beneficis de la migració.

Aquests dols poden tenir un impacte en la salut emocional, conegut com el Síndrome d'Ulisses, consistent en afrontar els factors d'estrès que comporta el procés migrant: la soledat forçada per no poder estar amb la família, no poder reagrupar-la; el temor al fracàs del projecte migratori, no accedir a treballs dignes; la lluita per la supervivència, alimentar-se, habitar...; la por per la manca de seguretat jurídica, estar sotmeses a maltractaments, explotació...

Quadre 1: Els 7 dols de la migració i els riscos i pèrdues que l'acompanyen

Els 7 dols	Els riscos i pèrdues
1-La família i els essers estimats.	Sentiment de seguretat, confiança i reciprocitat
2-La llengua	Comunicació i enteniment, autoconfiança, interacció fluida amb l'entorn
3-La cultura	Costums, valors, comença un procés d'hibridació que porta un temps per veure la riquesa que comporta
4-La terra	Paisatges, colors, lluminositat, olors, temperatura: referents de la vida quotidiana. Estabilitat emocional. Certeses del món conegut.
5-L'estatus social	Accés a oportunitats, documentació, treball, habitatge, sanitat...
6-Contacte amb el grup de pertinença	Prejudicis, xenofòbia, racisme (en els dos sentits)
7- Riscos per a la integritat física	Durant el viatge migratori, accidents, persecució, indefensió...

Font: Elaboració pròpia en base a Achotegui, 2009: "Emigrar en el Siglo XX. El Síndrome de Ulises. Síndrome del inmigrante con estrés crónico y múltiple". Ed. El mundo de la mente.

Una de les primeres dificultats és aconseguir regularitzar la situació administrativa en el marc de les lleis d'estrangeria del país d'acollida. Això marca un eix de desigualtat entre les persones **amb situació administrativa regularitzada de manera permanent o transitòria i les que** estan en **situació administrativa irregular**, també anomenats "sense papers". La situació administrativa condiona la vida de les persones i en el llarg termini té un alt impacte en el seu procés d'envelliment. **Veiem doncs els perfils en el cas de les persones grans migrades.**

Perfils de les persones grans migrades:

- Persones migrades que van arribar joves, han envellit a Espanya i viuen a Barcelona, amb situació administrativa regularitzada, majoritàriament nacionalitzades espanyoles.

-Persones migrades que van arribar grans a Espanya, sense jubilar-se o amb jubilacions molt baixes, amb situació administrativa regularitzada, majoritàriament nacionalitzades espanyoles.

-Persones grans reagrupades, seguint el procediment legal establert.

-Persones grans en situació de refugi.

-Persones grans reagrupades de manera informal, sense poder respondre als requeriments legals de la llei d'estrangeria.

Els efectes dels factors estressants tenen diferents impactes, dependent del moment del procés migrant. Si la migració es va produir durant la joventut, potser el trauma s'ha superat, però en algun moment de la trajectòria, segurament ha estat present.

En canvi, si la persona ha migrat gran, són més persistents i difícils d'afrontar. Per exemple, un efecte "no buscat" d'aquests processos de reagrupament és que generalment implica un xoc cultural per a les persones que arriben majors de 65 anys.

En aquest últim cas s'afegeix el canvi de vida que implica la fase vital de la vellesa, sovint acompanyada de pèrdues i el fet d'haver de trobar un nou sentit al projecte vital. Un procés que també es pot experimentar positivament, i que es facilita amb l'accés a recursos que ajuden a adaptar-se a les noves situacions vitals.

La legislació estrangera i la situació de les persones grans migrades

La situació administrativa ha estat sempre una condició bàsica per a la inclusió de les persones migrades i marca diferents estatus de ciutadania: el primer permís de residència i treball temporal dóna accés a alguns drets de ciutadana, la residència permanent a d'altres i la nacionalització és la única via per gaudir de drets plens de ciutadania. Sovint, quan comencen els impediments per obtenir els permisos de treball, la situació tendeix a empitjorar a mesura que passa el temps per la conjugació d'elements:

a) **objectius:** la composició d'un mercat de treball cada vegada més restrictiu per raons d'edat i formació, la manca de temps per fer les gestions, desinformació sobre la legislació i manca de recursos per assolir els requeriments (assessorament, tramesa judicial, diners per fer les gestions, etc.)

b) **subjectius:** sentir-se abatut per les traves administratives, per demanar temps a la part contractant per fer les gestions, desapoderament per manca de xarxes de suport.

Les situacions de **no empadronament** és una circumstància especial a destacar, algunes de les fonts consultades, han advertit que continuen existint dones ocupades en treballs domèstics i de cures que no estan empadronades i que reben remuneracions minses, treballant en condicions de sobreexplotació. Des d'algunes d'elles, per exemple Libèl·lules, estan fent una tasca important per a la detecció de persones no empadronades i per a facilitar el seu procés de regularització.

Els responsables d'entitats informen en les entrevistes que una proporció important de persones migrades aconseguix la seva nacionalització. Tanmateix, també adverteixen del risc de no poder renovar la residència de treball quan les persones s'apropen als 55

anys perquè són els últims 10 anys d'edat laboral que els permetrà accedir a la ciutadania espanyola.

No disposar de residència legal, específicament de nacionalitat, en el cas de les persones grans implica una exclusió dels drets com els de la llei d'autonomia personal i prevenció de situacions de **dependència** (LAPAD, 2006) i dels de la **Llei de Serveis Socials** de Catalunya (2007).

També cal considerar la situació legal per **reagrupament** de familiars, en aquest cas les dificultats són nombroses per reunir els requisits que s'han de complir per a portar ascendents parentals a Espanya. Per aquest motiu, segons les persones consultades, els fills/es porten al pare/mare amb un visat de turistes i un cop s'acaba el visat sobrevenen persones administrativament irregulars. Aquesta dada és impossible de contrastar amb registres documentals. Però si es pot comprovar la baixada significativa de reagrupaments durant els últims anys a causa de la desmotivació de seguir el curs legal pels múltiples obstacles que s'han de superar.

Les professionals consultades coincideixen en el fet que les persones continuen les seves vides i si necessiten portar als seus pares, ho fan, a vegades buscant intersticis legals com les situacions d'excepcionalitat contemplades en la Llei d'estrangeria.

Situacions administratives per reagrupament o refugi

El reagrupament per via extracomunitària és realitzat per aquelles persones que disposen de NIE (número d'identitat per a persones estrangeres), la documentació es presenta en la Subdelegació del Govern i si és favorable, passa al Consolat / Ambaixada espanyola del país d'origen¹.

El reagrupament comunitari és realitzat per persones que o bé tenen Document nacional d'identitat o bé tenen un NIE comunitari, perquè tenen doble nacionalitat o perquè estan casats amb un altre ciutadà comunitari. El tràmit en aquest cas és a la inversa que amb les extracomunitàries, inicialment els documents es presenten al Consolat / Ambaixada espanyola al país d'origen i un cop arribada la família el procediment continua a Subdelegació del Govern. A la ciutat de Barcelona els dos districtes amb major entrada d'expedients per reagrupaments comunitaris són: Sants-Montjuïc amb un 19% (40) del total i Nou Barris amb un 16% (44). A nivell de ciutat correspon a un 9.5% (166).

Els processos de reagrupament per "altres vies", són aquells en els que no s'acompleixen els requisits legals per poder obtenir un visat de reagrupament. Majoritàriament, en aquests casos, el/la persona de la família entra a Espanya amb un visat de turista i un cop s'acaba queden irregulars als tres mesos de l'arribada. En aquesta categoria, també entrarien,

¹ Sovint la documentació es rebutja a l'ambaixada, després d'haver estat aprovada a la Subdelegació de Govern.

aquelles persones que es retroben amb la seva família a partir d'un visat d'estudiant, per exemple. Obeeix al 6% del total dels expedients objecte d'intervenció.

Les renovacions per reagrupament familiar, ocupen un escàs 1% (14). En aquesta categoria, entren tots aquells expedients objecte d'intervenció que estan sent ateses pel programa i inicien un procés de renovació dels NIE's de reagrupament. Són situacions complexes quan la família resideix en un empadronament diferent al que estaven quan van iniciar el tràmit de reagrupament. En aquests casos, a la renovació han d'adjuntar un informe de l'habitatge, corrent el risc de que la resolució sigui desfavorable i de quedar-se en situació irregular. Aquest fet rep el nom de **"irregularitat sobrevinguda"**.

Sol·licitants de refugi. Aquest concepte engloba aquelles persones que han arribat a Espanya amb visat de turista, sovint per retrobar-se amb algun familiar, fugint de situacions de violència o persecució als seus països d'origen. Un cop arriben a la ciutat i es posen en contacte amb el Programa, són derivades als recursos específics per rebre l'assessorament oportú sobre la sol·licitud de refugi i continuen sent ateses pel servei per treballar el retrobament familiar. O bé, són derivacions instrumentals d'altres serveis per a participar en alguna activitat grupal. Aquests casos, tot i augmentar en l'últim any, no arriba a un 1% de les intervencions.

El permís legal de residència per refugi és una altra de les situacions de legalitat en què es troben algunes persones grans migrades. En aquest cas, ingressarien al país amb protecció jurídica total, tanmateix, accedir a la condició de refugiat és molt complex també per les situacions vitals que s'han demostrat tant en el país d'origen com en el país d'acollida. Això fa que per a moltes persones que entren al país per motius humanitaris, a mesura que avança l'edat, la situació es torna més complicada.

Les característiques del reagrupament d'ascendents són:

- El permís de residència per reagrupament familiar és una autorització temporal per a residir en territori espanyol que es concedeix als familiars dels estrangers que resideixen a Espanya.
- Està regulat per la **Directiva 2003/86/CE, de 22 de setembre**, sobre el dret a la reagrupació familiar.
- **Llei Orgànica 4/2000, de l'11 de gener**, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (art. del 16 al 19).
- Reglament de la Llei Orgànica 4/2000, aprovat per **Real Decret 557/2011, de 20 d'abril** (art. del 52 al 58).

En el cas de persones grans, s'autoritza a reagrupar als **ascendents en primer grau majors de 65 anys o als de la seva parella, quan estiguin al seu càrrec (per dependre econòmicament del reagrupant)** i hi hagi raons que justifiquen la necessitat d'autoritzar la seva residència a Espanya. Excepcionalment, per causes de caràcter humanitari, els ascendents menors de 65 anys.

Es considera a càrrec quan s'acrediti que durant l'últim any el reagrupant ha transferit fons o ha suportat despeses del seu ascendent com a mínim del 51% del producte interior brut per càpita, en còmput anual, del seu país de residència².

Es consideren **raons humanitàries** quan l'ascendent convivia amb el reagrupant en el país d'origen, o quan sigui incapaç i estigui tutelat pel reagrupant o el seu cònjuge o parella, o no sigui capaç de proveir a les seves pròpies necessitats. També procedeixen les raons humanitàries si es presenten conjuntament les sol·licituds dels ascendents cònjuges i un d'ells és major de 65 anys.

Els requisits a complir són:

- No ser ciutadà d'un Estat de la Unió Europea, de l'Espai Econòmic Europeu o de Suïssa, o familiar de ciutadans d'aquets països als que sigui d'aplicació el règim de ciutadania de la Unió.
- No trobar-se irregularment en territori espanyol.
- No tenir antecedents penals a Espanya ni als països anteriors de residència per delictes existents en l'ordenament espanyol.
- No tenir prohibida l'entrada a Espanya (...)
- Tenir assistència sanitària per rebre cobertura de la Seguretat Social o comptar amb una mútua per malaltia.
- No patir malalties que puguin tenir repercussions de salut pública greus, d'acord amb el Reglament Sanitari Internacional de 2005.
- No trobar-se dins del termini de compromís de no retorn a Espanya si l'estranger està en un programa de retorn voluntari.
- Haver abonat la taxa per a la tramitació del procediment.
- Tenir mitjans econòmics suficients per atendre les necessitats de la família. Es poden computar els ingressos del cònjuge o parella o familiar en línia directa i primer grau, resident a Espanya que convisqui amb el reagrupant. No seran computables els ingressos del sistema d'assistència social. Les quanties mínimes són:
 - Per unitats familiars que incloguin dos membres (reagrupant i reagrupat) s'exigeix una quantitat mensual del 150 % de l'IPREM, per cada membre addicional cal sumar, el 50% de l'IPREM.
 - Disposar d'habitatge adequat.
 - Per reagrupar als ascendents el reagrupant haurà de tenir una autorització de llarga durada a la UE.

La totalitat de la informació que s'ha detallat s'ha de presentar documentada.

La dificultat de reagrupar als ascendents està sent detectada des de les entitats socials i associacions culturals, des de Càrites expliquen la dificultat de demostrar la situació de dependència material dels fills/es:

² Les dades del PIB es troben a l'enllaç: <https://datos.bancomundial.org/indicador/NY.GDP.PCAP.CD?order>.

“Sobre tot són reagrupaments d'ascendents de ciutadans en situació irregular, perquè s'ha de justificar el fet d'estar a càrrec, són persones grans a càrrec que no poden treballar per l'edat, però el Tribunal Suprem va determinar que “estar a càrrec” significa que està a càrrec al país d'origen. Però si no es pot demostrar que fa 5-10 anys estava a càrrec al país d'origen no és possible regularitzar per aquesta via a aquesta persona. Igualment, imagina't un avi que està allà, penso que serà més senzill portar-lo aquí, però això significa que l'estàs mantenint enviant-li diners per un equivalent al 5% del PIB del país d'origen. El PIB del país d'origen moltes vegades no té res a veure amb els mitjans econòmics de la població. Per tant, no sempre és el que arriba als ciutadans, a més si tenen altres fills al país d'origen també es poden fer càrrec. (Tècnica Càrites)

L'informe d'habitatge i el Programa Noves Famílies: eines clau per a identificar persones grans per raons de refugi.

Actualment hi ha dues eines adreçades a la detecció i preparació de recursos per a la intervenció individual i grupal de persones que arriben a la ciutat en situació de refugi i/o reagrupament: **L'informe d'habitatge i el Programa Noves Famílies.**

El procés de migració de persones grans comporta riscos afegits en les seves trajectòries vitals. Per a prevenir l'emergència de situacions de marginació i precarietat material sobrevingudes es necessita un acompanyament el màxim de personalitzat possible.

En general, la major part de persones ateses pels programes Informe d'habitatge i d'atenció a noves famílies es troben en les franges d'edat adulta i infància-adolescència, perquè prioritàriament es tracta de famílies joves que volen retrobar-se. **Les persones de més de 64 anys són una minoria, i per tant costa trobar una anàlisi específica en les memòries del serveis.**

La Direcció de Serveis d'Immigració i Refugi de l'Ajuntament de Barcelona s'encarrega de fer una avaluació de les llars i un informe d'aprovació o desaprovaçió de l'habitabilitat dels habitatges per acollir a les persones que arriben en situació de refugi o reagrupament.

Si observem les dades en perspectiva dels últims 6 anys la quantitat de sol·licituds d'informes ha baixat considerablement, l'any 2019 s'han presentat 45 casos, el 3,82% del total de demandes. La major part de les sol·licituds són de cònjuges i fills/es, el reagrupament de mares/pares grans decreix considerablement.

Taula 2: Informes d'habitatge Barcelona. Sol·licituds amb ascendents. Gener 2013-Juny 2019

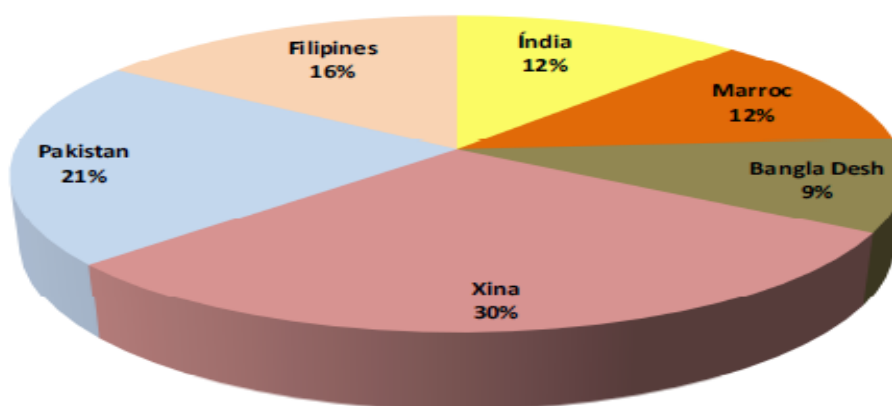
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Juny 2019
Sol·licituds amb ascendents	90	102	106	107	106	72	45
Total	3.121	2.724	2.620	2.642	2.107	2.183	1.177

%	2,88%	3,69	4,05	4,36	5,03	3,30	3,82
---	-------	------	------	------	------	------	------

Font: Direcció de Serveis d'Immigració i Refugi. Ajuntament de Barcelona.

En el període comprés entre els anys 2013-2019 han demanat reagrupar ascendents persones de **44 nacionalitats diferents**, sent les principals **Xina, Pakistan i Filipines**. En el gràfic 1 es pot veure el percentatge que representen les nacionalitats amb més de 30 sol·licituds.

Gràfic 1: Nacionalitats que més sol·liciten reagrupar ascendents.

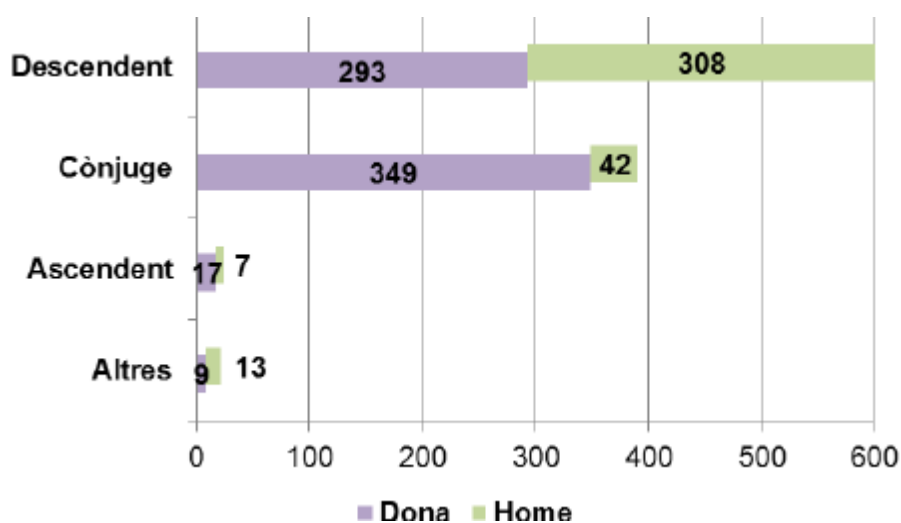
Font: Direcció de Serveis d'Immigració i Refugi. Ajuntament de Barcelona.

La distribució de casos per districtes és bastant homogènia en 5 territoris: Sant Martí concentra el 19%, Sants-Montjuic, Ciutat Vella i L'Eixample el 15% respectivament, Nou Barris el 14% i amb menor quantia Horta (7%), Gràcia (5%) i Sant Gervasi i Les Corts amb (2%).

Per la seva banda, des del **“Programa Noves Famílies: Acompanyament al Reagrupament familiar”** s'efectua una tasca de detecció, acompanyament i seguiment de famílies novingudes a la ciutat. El programa arriba a més de 2000 famílies a tota la ciutat i el seu objectiu és donar suport al procés de reagrupament familiar, a través d'intervencions de preparació de l'arribada dels familiars i de vinculació de les famílies reagrupades a la ciutat.

En aquest cas, les dades també confirmen la menor proporció d'ascendents reagrupats/es en relació amb descendents i cònjuges, registrant-se a Barcelona 24 casos, majoritàriament dones, en total durant l'**any 2018**.

Gràfic 2: Persones reagrupades ateses. Any 2018.

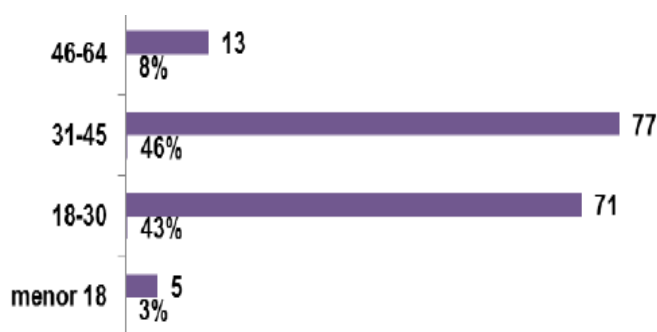

Font: Programa Noves famílies. Memòria 2018. Direcció de Serveis d'Immigració i Refugi. Ajuntament de Barcelona.

Les persones que han arribat al programa durant l'any 2018 han estat homes en el 62% dels casos envers el 38% de dones. La situació administrativa predominant continua essent la dels extracomunitaris (84%) envers la resta de situacions com les renovacions, o els sol·licitants de refugi, etc. Amb edats entre 31 i 45 anys, de 61 nacionalitats diferents, essent **Pakistan** la més representada, amb un 23%.

L'edat del 90% de les dones (145) s'ha concentrat entre els 18 i els 45 anys, essent 7 dones menors de 18 anys i 12 majors de 45.

Gràfic 3: Edats de les persones ateses en el Programa Noves Famílies. Any 2018

Font: Programa Noves famílies. Memòria 2018. Direcció de Serveis d'Immigració i Refugi. Aj. Bcn.

Els canals d'entrada al programa són:

-Proposta positiva d'informe d'adequació de l'habitatge: són propostes positives tramitades per l'Ajuntament (i que posteriorment són validades per la Generalitat) de les sol·licituds enregistrades a les Oficines d'Atenció a la Ciutadania per tal de realitzar una inspecció a

l'habitatge. Aquest informe és un dels documents que hauran de presentar per iniciar el tràmit de reagrupament familiar persones extracomunitàries.

-Sol·licitud de la persona interessada: es tracta de totes aquelles persones o nuclis que es posen en contacte amb el servei per iniciativa pròpia, ja sigui perquè són informades per altres persones que han sigut o són ateses pel servei, per informació d'altres serveis i/o professionals, o bé perquè han trobat la informació cercant una resposta a les seves demandes.

-Derivacions d'altres serveis: els serveis/recursos de cada territori deriven casos en els que es valora la idoneïtat de fer una intervenció específica vinculada a un retrobament familiar.

Els criteris bàsics definits pel Programa per tal de filtrar quin perfil és o no subjectes d'intervenció són:

-Reagrupament familiar: es treballa amb famílies d'origen estranger que han iniciat, o volen fer-ho, un procés de retrobament familiar. La intervenció no es fa quan la persona arriba sola, sense cap vincle familiar a la ciutat, ni quan és tota la família la que es desplaça.

-Família extensa: s'entén el concepte de família en un sentit ampli, més enllà de la nuclear, és a dir, no necessàriament restringit a descendents, cònjuges i ascendents.

-Retrobament familiar: s'intervé amb les famílies amb independència del tràmit o procediment que hagin seguit per assolir aquest retrobament, és més ampli que el reagrupament familiar.

-Temps de separació: es considera retrobament familiar la situació en que el temps de separació és igual o superior a un any, la majoria de retrobaments es realitzen a partir dels 3-4 anys de separació familiar.

-Temps d'arribada: es treballa amb persones nouvingudes, en aquest sentit s'acota l'inici d'una possible intervenció a un màxim de 16 mesos des de la data de la seva arribada a la ciutat i per tant del retrobament familiar.

6. Les condicions de vida de les persones grans migrades

En aquest punt es desenvoluparan els principals eixos de desigualtat explorats en la recerca, analitzant el seu impacte en la vida quotidiana de les persones grans migrades, intentant observar com es produeixen les interseccions entre aquests eixos.

Així, es desenvolupen les temàtiques sobre l'ingrés econòmic, l'habitatge, la salut i l'accés a serveis sanitaris, la implicació de les persones grans en la provisió de les cures, l'impacte de les concepcions culturals de la vellesa i la participació social.

5.1. Els ingressos monetaris: les trajectòries laborals i les pensions

Les persones migrades en general travessen situacions variables en la seves trajectòries laborals, sobretot si han hagut d'afrontar processos legals irregulars. Els seus ingressos monetaris durant la fase de jubilació estaran determinats per les aportacions que han pogut fer al sistema de Seguretat Social d'Espanya o al dels seus països d'origen.

La dificultat d'inserció en el mercat laboral té com a conseqüència que, sovint, hagin de realitzar treballs precaris, en moltes ocasions en economia submergida i, per tant, sense la possibilitat de cotitzar per a la jubilació ni de poder reunir els anys suficients per a una jubilació mínima. De manera que la inestabilitat d'ingressos per la impossibilitat de jubilar-se i la manca d'estalvis, configuren un greu risc de pobresa quan ja no és possible continuar treballant. Fer front a aquest risc, suposa en molts casos continuar treballant, sobretot les dones a l'àmbit de la cura, per generar el seu ingrés de subsistència total o parcialment quan les pensions no contributives i els seus complements no són suficients per a la supervivència.

A més, les trajectòries laborals i els ingressos determinen les principals característiques dels perfils esmentats a l'inici de la diagnosi:

- Persones migrades que van arribar joves i han envellit en el país d'acollida, en aquest cas Espanya.
- Persones migrades que van arribar grans a Espanya, sense jubilar-se (amb o sense anys cotitzats als seus països d'origen) o amb jubilacions molt baixes. En alguns casos en situació de reagrupament familiar o de refugi.

Les trajectòries laborals al llarg de la vida i que determinen les pensions futures es caracteritzen per:

- o La dificultat d'inserció en el mercat formal de treball (no regularització de la situació administrativa, problemes d'homologació de titulacions, barrera d'idiomes - català/castellà-).
- o La inestabilitat laboral amb una forta intermitència en el temps de contractació (contractes temporals, períodes d'atur).
- o Els treballs efectuats en economia submergida, sota una rígida classificació sexuada per ocupacions: les dones fonamentalment en el treball domèstic i de les cures i en el sector serveis. Els homes en la restauració i la construcció.
- o Les trajectòries laborals efectuades en situacions de marginalitat o la sobreexplotació no denunciada, com ara el treball sexual, una realitat especialment perjudicial per a les dones i persones LGTBI.
- o Les situacions d'atur de llarga durada després dels 50 anys.

Cal complementar la complexitat d'aquesta situació amb una **breu diagnosi de la situació econòmica de les persones grans autòctones.**

Les dades sobre la situació econòmica de la gent gran informen que el 80 % dels seus ingressos provenen de les seves pensions i que el 18 % de les persones grans de la ciutat estan per **sota del llindar de la pobresa**. Les persones més grans disposen de les pensions

més baixes i és el grup de població més **feminitzada**. Tanmateix, aquesta lògica de millora generacional aviat es pot veure truncada per la reducció de salaris i les discontinuïtats en les trajectòries laborals. L'atur continua sent molt elevat entre els més joves, que veuen com es retarda i/o es precaritza la seva inserció laboral, un risc compartit amb el 68% de les persones de més de 55 anys que estan en situació d'atur (Estratègia sobre canvi demogràfic i envelliment, 2018).

Per tant, es fa pales el lloc extrem de vulnerabilitat de les persones grans migrades en relació amb l'ingrés monetari que poden aconseguir.

Principals característiques de les jubilacions i pensions de les persones migrades

1. Per accedir a la jubilació hi ha un marc normatiu que regula el procediment administratiu per aconseguir-la.

- **Conveni Multilateral de Seguretat Social:** vigent en alguns països per a computar mitjançant una prorrata que asseguri arribar als 15 anys de cotització mínima. És una norma de caràcter internacional, acordada per diversos Estats per a la coordinació de les seves legislacions nacionals en matèria de pensions, com garantia de la seguretat econòmica en la vellesa, la incapacitat o mort de les persones que, per causa del treball en relació de dependència, o de l'activitat independent, s'hagin desplaçat a dos o més Estats membres, en els que acreditin períodes de cotització, d'assegurança o d'ocupació.

Però no inclou a la totalitat de països de procedència de persones migrades a Barcelona.

Aquesta normativa, vigent per a Espanya des de 2011, està oberta a la signatura de tota la Comunitat Iberoamericana, actualment **s'aplica en 11 Estats** (Espanya, Argentina, Bolívia, Brasil, Xile, Equador, El Salvador, Paraguai, Perú, Portugal i Uruguai).

El Conveni s'aplica a les prestacions econòmiques de la Seguretat Social, per: a) Invalidesa. b) Vellesa c) Supervivència. d) Accidents de Treball i Malaltia Professional.

Els principis bàsics del Conveni:

- a) La igualtat de tracte entre els nacionals i les persones estrangeres que presten serveis en un determinat Estat.
- b) La determinació d'una única legislació aplicable, un estat a la vegada.
- c) La conservació de les expectatives de drets de pensió, a través de la totalització de períodes de cotització i l'aplicació de la regla de "prorrata".
- d) La conservació dels drets adquirits, a través de l'aplicació de l' "exportabilitat de les prestacions".
- e) La col·laboració administrativa.

Dels països que els apliquen, tots, amb excepció de Bolívia i El Salvador, tenen subscripta una altra norma internacional amb Espanya que fa que, en virtut de la pròpia norma multilateral iberoamericana, sigui vigent en aquelles disposicions que siguin més favorables per l'interessat.

-Convenis Bilaterals: actualment **23 països tenen aquests convenis** amb Espanya: Andorra, Argentina, Austràlia, Brasil, Cabo Verde, Canadà, Xile, Colòmbia, Corea, Equador, Estats Units, Filipines, Japó, Marroc, Mèxic, Paraguai, Perú, República Dominicana, Rússia, Tunísia, Ucraïna, Uruguai, Veneçuela.

Taula 3: Convenis Multilateral Iberoamericà de Seguretat Social.

Països inclosos al Conveni	Països que no estan als Convenis ¹
Andorra	Bangladesh
Argentina	Cuba
Austràlia	Hondures
Brasil	Guinea
Bolívia	Guinea Equatorial
Cabo Verde	Senegal
Canadà	Pakistan
Colòmbia	
Corea	
Costa Rica	
El Salvador	
Equador	
Estats Units	
Filipines	
Japó	
Marroc	
Mèxic	
Paraguai	
Portugal	
Perú	
República Dominicana	
Rússia	
Tunísia	
Ucraïna	
Uruguai	
Veneçuela	
Xile	
Xina	

Font: Elaboració pròpia. Convenios Bilaterales y Multilateral Iberoamericano de Seguridad Social, año 2017. Instituto Nacional de la Seguridad Social.

A continuació s'exemplifica com operen els convenis.

Font: Organización Iberoamericana de Seguridad Social³.

- 2- Les pensions que es cobren dels països d'origen en general són baixes, perquè han cotitzat pocs anys.
 - 3- La quantia de les pensions del país d'origen han de convertir-se de la moneda nacional al valor de l'Euro i generalment implica una pèrdua de valor molt significativa, dependent del tipus de canvi.
 - 4- Per poder cobrar les pensions del país d'origen, en alguns casos, s'ha de fer una tramesa administrativa per donar la **"fe de vida"**, mitjançant un document que s'ha de realitzar als Consolats, dependent de la normativa de cada país la freqüència pot ser trimestral, semestral, anual. Aquesta gestió burocràtica es complica per la dispersió residencial de les persones i per l'estat de salut per fer els desplaçaments.
 - 5- Les persones grans que no han fet aportacions a la Seguretat Social no tenen dret a cobrar pensions.
 - 6- Les **pensions no contributives**: es necessiten com a mínim 10 anys de residència a Espanya, 2 dels quals hauran de ser immediatament anteriors al moment de la sol·licitud i no disposar d'ingressos econòmics suficients. No són exportables, excepte que es tracti d'estades de curta durada (inferiors a 90 dies) dintre de l'any natural. És a dir que no és possible viure a l'estranger i cobrar-la.
2. Els ingressos de les pensions mínimes són molt baixos i no donen accés a la cobertura de despeses bàsiques per a la supervivència. Per tant, **poden ser complementats amb d'altres ajudes i subvencions. No es pot accedir als complements, ajudes i subvencions si no es resideix a Catalunya.**
 3. Les pensions mínimes contributives es poden cobrar al país d'origen, no així els complements i/o ajudes.

La taula 4 informa sobre els tipus de pensions i ajudes estatals i autonòmiques per a les persones majors de 65 anys.

³ http://www.oiss.org/wp-content/uploads/2000/01/Presnt-convenio_MTAS.pdf

Taula 4: Comparatiu pensions estatals i autonòmiques. Any 2019.

Tipus d'ingrés	Pensió Contributiva (PC) per Conveni i complements a mínims	Pensió No Contributiva PNC i Complementos	Renda Garantida de Ciutadania RGG	Complement de Pensions i altres ajudes estatals RGG	Pensió a la vellesa
Edat	65 anys/8 mes. 2019 65 anys/10 meses 2020	65 anys	<65 anys activable en edat laboral	65 anys no activable	65 anys
Anys de residència	Mínim 2 anys, amb cotització a la Seguretat Social Espanya	10 anys, amb un mínim dels últims 2 consecutius a Espanya	2 anys consecutius amb residència a Catalunya	2 anys consecutius amb residència a Catalunya	Mínim de 8 anys de residència per espanyols no d'origen. Espanyols d'origen no hi ha límit.
Quanties mensuals	Pensió Contributiva, segons la cotització a Espanya + complement a Mínim. 1 persona	1 persona 395 euros 2 pers. 336,26 c/u (14 pagues)	1 pers=644 2 pers= 956 3 pers=1.029 4 pers=1.102 5 pers= 1.181	Depèn dels ingressos	457,33 en 12 pagues (per trimestre)
Límits d'ingressos bruts anuals per aplicar	Complements a mínims. Límit d'ingressos del Sol·licitant i dels seu cònjuge en cas que sigui al seu càrrec.	Segons ingressos de la unitat de convivència on estan empadronats, amb 1er i 2on grau de consanguinitat	Segons ingressos de la unitat de convivència. Moviment de cta. cte. dels 6 mesos anteriors a la sol·licitud.	Segons ingressos de la unitat de convivència i saldos en ctas. ctes. dels últims 6 mesos.	Segons ingressos de la unitat de convivència i patrimoni en bens immobles de la unitat de convivència.
Altres variables	Cotització mínima d'1 any a Espanya i més de 14 en altre país (segons convenis bilaterals)	No tenir dret a una pensió contributiva	No tenir dret a PC ni PNC	Cobrar alguna pensió d'Espanya	Edat, ser espanyol d'origen, naturalitzat i no disposar d'ingressos ni patrimoni.

Font: Elaboració pròpia, en base a dades de l'Assessoria Jurídica per a la inclusió a Catalunya. PEJUCAT-CatNova. Seguretat Social Govern Espanya i Departament de Treball, Afers Socials i Família. Generalitat de Catalunya.

5.2. L'habitatge

L'accés a l'habitatge és un dret cada vegada més difícil de fer efectiu a la ciutat de Barcelona.

Les situacions de les persones grans migrades en relació amb l'accés a un habitatge digne són molt diverses i es veuen influenciades pels contextos sociopolítics i econòmics dels seus processos migratoris.

D'acord a les fonts consultades es proposa la següent caracterització de les tipologies d'habitatge:

7. Habitatge en propietat: són casos de persones que han tingut accés al mercat laboral, sovint professionals o emprenedors/es de projectes comercials, empreses de serveis (construcció, serveis de la llar, costura, etc.). Aquestes persones van formar part dels fluxos migratoris principalment de les dècades de 1960-1980 d'Amèrica Llatina i el Marroc. En alguns casos, es van convertir en propietaris privats a finals dels '90 i en d'altres van adquirir deutes hipotecaris per comprar en la dècada del 2.000, això va comportar que en el moment d'esclatar la crisi immobiliària i econòmica, que es va iniciar el 2008, va representar un risc sobre l'accés a l'habitatge.
8. Habitatge de lloguer: la situació actual del mercat de lloguer representa per a les persones grans migrades un factor de risc d'exclusió social, basada en el creuament de variables crítiques com l'alça del preu per metre quadrat, l'escassa oferta d'habitatge públic i els baixos ingressos de pensions o subsidis econòmics, que els obliguen a compartir pis amb familiars o amb d'altres membres de les seves comunitats.
En alguns casos, encara tenen rendes antigues, amb preus més baixos, que han aconseguit passar-se entre parelles o familiars, però són casos aïllats.

A més, s'enfronten a la discriminació per origen i a una actitud de radicalització que es tradueix en demostrar capacitat de pagament amb més diners, avals, nòmines i fins i tot pagar un lloguer més car i acceptar pitjors condicions de l'habitatge.

Per tant, viure sol/a llogant un pis és pràcticament impossible.

9. Lloguer d'habitacions: és el cas de persones amb ingressos mínims, que no tenen familiars a la ciutat o bé que prefereixen viure de manera independent. Tanmateix, s'ha d'assenyalar les dificultats de trobar habitacions de lloguer a preus assequibles en un mercat immobiliari fortament gentrificat, on és bastant habitual trobar-se amb discriminacions per raó d'origen, gènere i edat. En aquests casos l'únic mecanisme de protecció existent són les xarxes socials entre persones de la mateixa comunitat d'origen.
Una de les entrevistades de l'associació Kalipi, de ciutadans/es filipins/es, ens explica amb molta claredat perquè les persones grans prefereixen quedar-se en la comunitat. Lloguen habitacions als seus compatriotes perquè són espais segurs.

10. Habitatges amb serveis: les persones amb baixos ingressos tenen l'opció d'accedir a un habitatge públic assistit per a persones grans, però l'oferta és molt reduïda, amb llargues llistes d'espera i no sempre aconseguen complir el procediment administratiu per accedir-hi. A més, sovint no accedeixen a la informació sobre la tramitació de la demanda.
11. Les places residencials són un recurs de caràcter universal per a les persones amb nacionalitat espanyola, les persones migrades tenen el mateix dret sempre que estiguin nacionalitzades com a espanyoles, però si no és així no poden accedir-hi. Aquesta situació generalment està rebent resposta des de l'administració local que les rep en els seus recursos socials, sempre que tinguin disponibilitat. Però, s'ha de remarcar la manca de places residencials disponibles a nivell general, així com la necessitat d'iniciar i/o enfortir, segons sigui el cas, una adaptació a la realitat de les diferències identitàries dels seus usuaris/es (culturals i de gènere).
12. Habitatge social d'entitats del tercer sector, com ara Càrites, que actuen en casos d'extrema necessitat fins que es canalitza i/o resol la problemàtica a través de l'acompanyament de la persona per a inserir-se en la xarxa de recursos adreçada a la població en general.
13. Exclusió residencial: és el cas de persones grans sense llar que viuen en situació de carrer, alguns dels quals són captats pel **Servei d'acolliment d'urgència per a gent gran (SAUV)**.

Les dades actualitzades publicades per la Fundació Arrels indiquen que a Barcelona hi ha més de 3.800 persones sense llar, un 83% més que fa onze anys⁴. Fins al Juny del 2019 un total de 1.195 persones van dormir al carrer a Barcelona. Una xifra que es duplica (2.171 persones) en les pernoctacions en els serveis registrades als recursos públics i privats de la ciutat. Finalment, 498 persones més viuen en assentaments. El 83% són homes i l'11% dones, **el 75% procedeixen de l'estranger**, amb 48 països diferents (Romania, Marroc, Itàlia, Polònia, etc.) La mitjana d'edat és de 42 anys, és a dir que és una població majoritàriament jove, malgrat això **el 28% té entre 50-64 anys**. El 29% d'ells i elles diuen tenir malalties cròniques i l'edat mitjana en el moment de morir són els 56 anys. És a dir que quan comença la fase vital de la vellesa la situació de carrer es torna difícil de viure.

Les fonts tècniques consultades indiquen que les persones grans entren en serveis d'atenció a través del **SAUV**, els casos de persones grans migrades no són molts, però estan creixent i que la seva complexitat requereix més recursos d'atenció i depenent de les casuístiques es necessita l'articulació estatal-autonòmica i local per poder trobar sortides dignes, per exemple hi ha casos de persones sense documentació, altres amb expedients de cerca i captura, etc.

⁴ <https://www.arrelsfundacio.org/persones-sense-llar/problematica/barcelona/>

5.3. La salut i l'accés a serveis socio-sanitaris i a la Dependència

En relació amb l'estat de salut cal remarcar la manca d'estudis específics sobre immigració i vellesa. La informació que reproduïm és el resultat de la reflexió efectuada amb professionals socials i de la salut, així com amb les persones grans migrades representants d'entitats culturals.

Un dels principals continguts que s'extreu de la cerca qualitativa és la **valoració positiva sobre l'accés universal al sistema sanitari**, fins al punt que **és una de les principals raons per les quals decideixen envellir a Espanya i no retornar als seus països d'origen**.

“El problema allí (país d'origen) es la salud, no es buena la cobertura. Pero por lo demás se encuentran muy bien en Filipinas, porque tienen dinero de la pensión, la casa, la familia. Con 600 euros allí pueden vivir muy bien con una chica que les ayuda a vivir. El problema es pagar una mutua y los medicamentos. Hay muchos que vuelven aquí para la atención médica, mientras pueden pasar 6 meses y 6 meses, y cuando están mal, prefieren regresar allí” (Entitat filipina)

Els testimonis també han fet referència a la por i les dificultats que va suposar les restriccions d'accés al sistema sanitari per a persones en situació legal irregular, imposades pel Real Decreto Llei 16/2012, i que es van estendre durant els anys més durs de crisi econòmica. Malgrat que la iniciativa s'aplicava a persones en situació irregular aquest tipus de normatives s'estén com una ombra que amenaça a les persones estrangeres que directa o indirectament podrien patir les conseqüències d'una exclusió d'aquesta naturalesa. Per exemple, és una amenaça en els casos de reagrupament familiar per vies alternatives al marc legal, generalment per situacions de força major, o els casos d'irregularitat sobrevinguda, per pèrdua de l'estatus de residència temporal.

Però la normativa es va aplicar segons la interpretació i les competències de les CC.AA, sempre buscant afeblir els seus efectes discriminatoris en l'atenció a la salut. Concretament en el cas de Catalunya, la Instrucció 10/2012 del CatSalut va ampliar la cobertura sanitària a les persones sense autorització de residència i sense recursos econòmics suficients, sempre que haguessin comptabilitzat tres mesos empadronats en algun municipi de la Comunitat. També estipulava una sèrie de malalties que serien ateses en qualsevol cas, com el VIH i les infeccions de transmissió sexual.

Altres normatives que regulen l'accés a serveis d'atenció socio-sanitaris són la **Llei de Promoció de l'Autonomia Personal i Atenció a la dependència** (LAPAD, 39/2006) i la **Llei de Serveis Socials de Catalunya** (2007), les dues són eines jurídiques creades per garantir l'accés de la ciutadania als recursos i serveis necessaris per l'atenció de persones que

pateixen situacions de dependència, per proporcionar les eines per a l'exercici de l'autonomia personal i per protegir el benestar de llurs cuidadors/es.

El reconeixement per llei d'aquets drets va suposar una evolució important pels drets individuals i subjectius de la ciutadania. No obstant, la seva aplicació comporta una **excessiva burocràcia** i el **temps d'espera** en la resolució del tràmit de reconeixement del grau de dependència i per obtenir una resposta a la demanda en l'atenció integral i de qualitat.

En el cas de les persones grans migrades, un cop més, l'accés al dret està determinat per l'estatus de ciutadania espanyola, o bé, acreditant una residència regular durant els últims 5 anys, dos dels quals han de ser immediatament anteriors a l'inici del procés de valoració de la situació de dependència.

Si no es compleixen aquests requisits, les legislacions especifiquen que **regeix la Llei d'estrangeria**, "Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, de drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, pels tractats internacionals i pels convenis que s'estableixen en el seu país d'origen."

La Llei d'estrangeria, per la seva banda, reconeix alguns drets bàsics en igualtat de condicions que la ciutadania espanyola, com ara el de garantir el dret d'assistència sanitària d'urgència plena a inscrits en el padró municipal, els menors i les embarassades durant l'embaràs, part i postpart; també reconeix els drets d'accés a l'ensenyament obligatori, als serveis socials bàsics, la tutela judicial efectiva i l'assistència jurídica gratuïta.

Fins aquí les normatives, però l'aplicació de les lleis no sempre s'ajusta a la realitat i, és fàcilment deduïble una multiplicitat de situacions que no s'ajusten al cas de les persones grans migrades, perquè no han arribat mai a adquirir la ciutadania espanyola, o perquè el reagrupament, asil o refugi està en tràmit, o bé perquè són persones que estan empadronades però en situació legal irregular. Sovint, mentre tenen bona salut, sobreviuen i tenen d'altres objectius, com ara un ingrés econòmic digne. Però si es presenta una complicació en salut que acaba en una situació de dependència, llavors les situacions poden arribar a ser molt crítiques per la persona gran i la seva família, si és que en tenen.

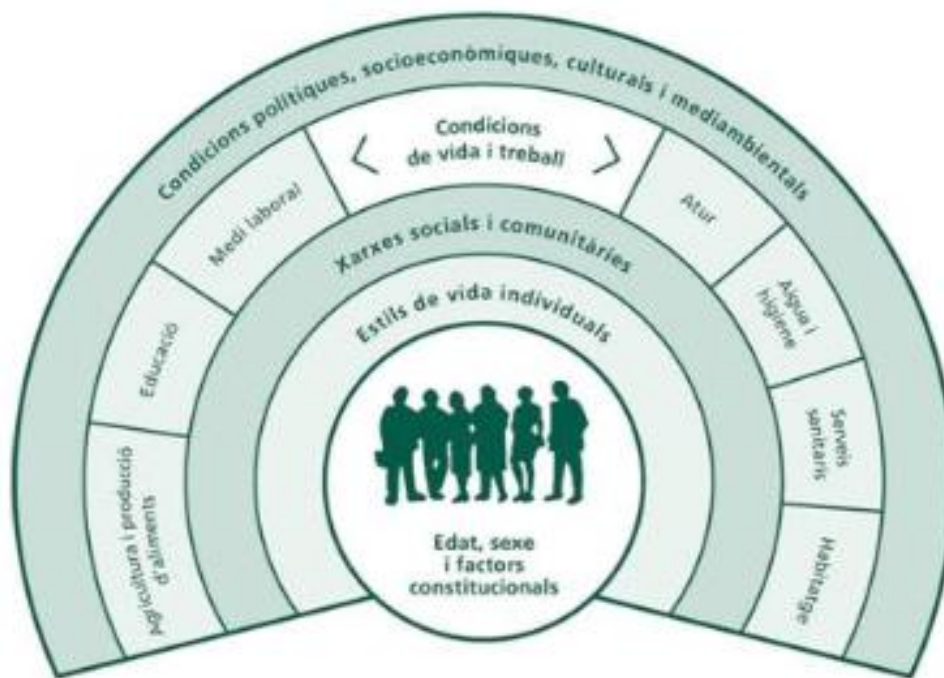
Els determinants socials de la salut

En les entrevistes s'han explicat algunes situacions freqüents on les persones grans sense nacionalitat espanyola tenen drets limitats per accedir a recursos sanitaris i econòmics. Un cas típic és quan els fills/filles porten als seus ascendents, generalment a les mares, per tenir cura dels seus néts/es, l'única forma de garantir la conciliació laboral. En qualsevol circumstància de reagrupament d'ascendents tot funciona amb normalitat fins que apareixen problemes de salut crònics que deriven en situacions de dependència. Aleshores, les persones grans cuidadores passen a ser demandants de cura i es produeix un xoc per les dificultats en trobar una resposta desitjada.

En contextos on hi ha cruïlles i desigualtats socials, per exemple que el fill/a sigui LGTBIQ, és més extrema la situació de risc del fill/a i de la seva la mare/pare, i en el moment en què la salut es torna fràgil, la realitat de les persones migrades es complica i empitjora si no tenen nacionalitat espanyola.

Aquests apunts evidencien la influència dels factors socials sobre l'exposició de les persones grans migrades a la vulnerabilitat per motius de salut. Per tant, analitzar l'estat de salut de la població sota el prisma dels determinants socials de la salut, ajuda a entendre la influència dels factors individuals com els contextuals en la salut de les persones, així com també mostra els aspectes que poden ser controlables de manera individual i/o col·lectiva.

Els determinats socials de la salut

Font: Agència de Salut Pública de Catalunya. Dahlgren i Whitehead, 1991, modificat per l'ASPB.

La figura indica la interacció de factors socials i de la salut. Al centre hi trobem les persones i les seves característiques immodificables: l'edat, el sexe i factors constitucionals. Al seu voltant hi ha altres aspectes que sí poden modificar-se mitjançant polítiques públiques, per exemple, els estils de vida, la interacció en xarxes comunitàries, l'accés al treball, l'alimentació, l'educació i altres recursos socials i sanitaris.

Així doncs, les condicions de vida de cada trajectòria vital condicionen l'estat de salut de les persones, tant la salubritat, la higiene, i l'alimentació, com els hàbits de cura, entre

d'altres factors. Impacten en la fragilitat, en la salut física i mental, i tindran un reflex en l'etapa de la vellesa.

El treball també és un dels determinants social de la salut que combinat amb el gènere, la classe social i aspectes contextuals com els recursos de socio-sanitaris, determinen l'estat de salut de les persones grans migrades.

Cal distingir l'especificitat de la **situació de les dones** per una sèrie de raons: els processos de migració, majoritàriament, estan protagonitzats per elles, sobretot entre les persones d'origen **latinoamericà**. En el cas dels fluxos de migració procedents d'**Àfrica**, si bé, la migració majoritàriament la inicien els homes, després reagrupen les dones i tenen un accés marcadament desigual als recursos i serveis socials i de salut, el treball, els culturals, formatius, etc.

A més, els treballs que fan les dones són de menor qualitat que els dels homes, amb salaris més baixos i amb menors cotitzacions socials, tenen més dificultats per accedir i les condicions de seguretat laboral són també més precàries.

En el cas de les dones també està present la realitat del treball domèstic i familiar, que implica, de la mateixa manera que el treball remunerat, l'exposició a riscos de seguretat, higiene, ergonomia i psicosocials. Però no existeixen sistemes d'informació dels accidents i les malalties a conseqüència del treball domèstic i familiar, evidentment més freqüents entre les dones, i per tant no són visibilitzats (Messing i Ostlin, 2006).

Seguint el raonament d'Artacoz (2011) s'hauria de traslladar el marc d'anàlisi de la perspectiva de gènere en la investigació en salut pública (també entre les persones grans migrades), de manera que sigui possible observar les conseqüències al llarg de la vida de:

- 1) la socialització de gènere
- 2) les desigualtats de gènere en el poder i l'accés als recursos i
- 3) la divisió sexual del treball.

En diverses entrevistes s'ha fet referència a aquesta situació, per exemple l'exposició de les treballadores domèstiques a productes químics comporta un risc alt d'adquirir malalties cròniques, respiratòries o afeccions dermatològiques. Està documentada l'associació entre el treball de neteja i l'asma (Medina Ramón et al., 2003), però són necessaris més estudis sobre l'efecte dels riscos relacionats amb l'ús dels productes de neteja, reparació o jardineria en l'àmbit domèstic sobre la salut i la seva manifestació en la vellesa (Artacoz, 2011).

Les tasques de cura familiar i/o professional també impliquen l'exposició a riscos ergonòmics i psicosocials, conseqüència de l'esforç físic i l'exigència emocional per a poder tenir cura de persones amb dependència (García, 2004). Les dones grans migrades s'han dedicat majoritàriament al treball de cura, a les seves llars l'àmbit familiar o com espai laboral, amb afeccions per la salut com ara problemes osteomusculars, fibromiàlgia, estrès, depressió, etc. Sovint, són malalties difícils de diagnosticar, associades a malestar psicològic i trastorns de la son que es cronifiquen, arribant a impedir la vida independent.

Així mateix, la documentació consultada i les entrevistes realitzades, coincideixen en l'impacte de les trajectòries laborals i del propi procés de migració sobre l'estat de salut física i mental. Les dones pateixen dolors musculars i osteo-articulars durant la vida adulta i acaben sent malalties cròniques amb el pas del temps, especialment molestes durant la vellesa. Els homes també pateixen dolors crònics, però potser es veuen més afectats per malalties cardiovasculars.

La conjunció d'aquestes situacions comporta un envelliment prematur de les persones migrades, en paraules d'experts "semblen més grans que la veritable edat que tenen", o en la seves pròpies visions "ens fem velles més aviat, jo sé que semblo més gran que d'altres dones".

A veces las ves muy envejecidas y no tienen ni 60 años porque el proceso de inmigración envejece mucho antes a las personas. Quizás tienen 30 o 40 y parecen de mucha más edad. (Entitat Diàlegs de Dona)

La salut mental també es veu ressentida per les dificultats de supervivència i entre les persones grans emergeix el risc de la solitud no desitjada, amb conseqüències sobre la salut emocional, que pot materialitzar-se en problemes de depressió, ansietat, tristesa, etc. Cal esmentar que aquesta és una problemàtica present també entre la població autòctona però que pot ser pitjor entre persones migrades pel context desfavorable de les seves vides.

L'accés als recursos i serveis sanitaris:

A més de l'accés als serveis sanitaris d'accés universal, els professionals han fet referència als projectes que es porten a terme en diferents barris com ara el pla de salut mental i diverses actuacions que posen a l'abast recursos de formació i atenció per la cura i l'autocura de la salut física i mental per a les persones en situació de vulnerabilitat.

L'accés universal a **urgències** és valorat molt positivament i des de les entitats es recorda el baix ús d'aquest recurs per part de la població migrada, segons alguns estudis⁵ **el freqüenten un 15% menys que la població autòctona**. Les urgències de la població immigrada són entre un 10 i un 17% menys costoses (menor cost diagnòstic de laboratori i radiologia) que les de la població autòctona.

També, cal esmentar el **servei de mediació cultural** per a facilitar la comunicació amb persones de diferents cultures fent la relació metge-pacient més propera i fluida, traduint la informació i adaptant els tractaments a la realitat sociocultural de cada persona.

⁵ Saurina, C., Vall-Ilosera, L., Casanovas, M., Saéz, M. Et al. Immigració i salut: estat de salut, necessitat i utilització dels serveis d'atenció primària. En Recerca i Immigració, 2008. Col·lecció Ciutadania i Immigració. Núm.1. Generalitat de Catalunya.

Malgrat la seva existència en la major part de les **entrevistes s'ha explicat que la interpretació la fan altres persones que acompanyen** (familiars, amics/es o voluntaris/es d'entitats socials o religioses), fins i tot en algun cas s'ha explicat que es van ajudar amb **el traductor de google**.

Les entitats, sobre el tema sanitari, només esmenten l'accés al sistema, en general **desconeixen altres projectes i accions** dels recursos sanitaris. Per exemple, no coneixen l'existència de les escoles de salut per a persones grans que es realitzen en Centres d'Atenció Primària, Centres Cívics i Casals de Barri, ni els programes que s'efectuen en els espais socials que atenen altres riscos en salut com ara la solitud i prevenen l'agreuement de situacions de dependència. Hi ha activitats de promoció de la salut als barris que s'adrecen a persones migrades i d'altres a persones grans, **tanmateix, la intersecció de persones grans migrades amb problemàtiques de salut cròniques no té cobertura, ni tan sols en els barris amb més població migrada**.

Els serveis d'atenció social

Pel que fa a l'accés a altres recursos com el Servei de **Teleassistència** i d'**Atenció Domiciliària** en tractar-se de serveis universals, l'accés no presenta problemes per a les persones grans migrades, malgrat les resistències culturals com no voler que un estrany entri a la llar. **Caldria, però, millorar els mecanismes d'informació per donar a conèixer la seva existència i les gestions per demanar-los**.

A la ciutat hi ha un ventall de serveis i ajuts d'accés universal a l'abast de les persones grans migrades. Però, **difícilment hi accedeixen per a una actuació preventiva**, més aviat **absorbeixen el risc el màxim temps possible de manera individual o familiar**, o a través de la xarxa de proximitat, moltes vegades per part d'amics i amigues, o d'altres persones de la seva mateixa comunitat.

Taula 5: Serveis i ajuts a la ciutadania. Aj. Bcn.

Atenció domiciliària	▼	Teleassistència	▼
Sistema d'alertes per localitzar persones amb deteriorament cognitiu (dispositiu LOPE)	▼	Àpats a domicili	▼
Àpats en Companyia	▼	Habitatges amb serveis per a la gent gran	▼
Programa "Viure i Conviure"	▼	Ajuts tècnics per a adaptació a la llar. Productes de suport	▼
Targeta Rosa	▼	Projecte "Radars"	▼
Acompanyament a domicili per a la gent gran	▼	Estades temporals en residències per a la gent gran (RESPIR)	▼
Acolliment diürn per a la gent gran	▼	Acolliment residencial per a la gent gran	▼
Acolliment d'urgència per a gent gran (SAUV)	▼	Viatges per a la gent gran	▼
Casals i espais de gent gran	▼	Servei vincles	▼

En la taula següent s'observa l'històric de les dades en els últims 5 anys en la situació dels serveis municipals d'atenció a les persones grans i com creix exponencialment la

demanda i la limitada capacitat de resposta per part dels poders públics amb els recursos propis. En qualsevol cas, **no sabem quina és la demanda de persones grans migrades, ni quina és la resposta, i tampoc sabem si són serveis prou coneguts i acceptats** per accedir segons la cultura dels països d'origen. Sovint, no hi ha ni tan sols temps per buscar informació, tal i com s'exemplifica en la cita següent:

“ Normalmente, no saben que hay recursos, porque están trabajando todo el día y no les queda tiempo para buscar información, ni para nada. Si hay reuniones para informar sobre estas cosas (teleasistencia), hay muy pocas que vienen. Tenemos este local ahora y como soy una de las mayores, pues, quizás reunimos toda la información y hacemos sesiones aquí, pedimos una persona del Ayuntamiento o de servicios sociales. Hay que conocer la información y después saber dónde ir.” (Associació Kalipi)

Taula 6: Serveis per a la gent gran. 2014-2018.

Serveis	2014	2015	2016	2017	2018
Atenció individual i familiar als CSS					
Persones ateses de 65 i més anys	26.409	25.896	27.953	29.720	29.548
% sobre total usuaris atesos	36,2	34,9	35,3	36,4	35,2
Centres de Dia municipals per a gent gran					
Punts de prestació	2	2	2	2	2
Places	68	68	68	68	68
Persones grans acollides	99	105	105	122	87
Estades	16.531	15.789	14.602	16.879	16.054
Taxa d'ocupació (1)	68,7	94,4	94,1	97,0	100,0
Acolliment urgències vellesa (SAUV)					
Persones grans acollides	895	1.171	1.241	1.106	1.092
Estades	120.203	168.219	187.353	157.772	161.033
Ingressos realitzats durant l'any	608	777	723	653	678
Centres residencials municipals per a gent gran					
Punts de prestació	4	4	4	4	4
Places (2)	295	295	298	298	298
Persones grans acollides	319	399	402	375	382
Estades	106.372	114.921	117.541	108.770	106.464
Taxa d'ocupació (1)	92,5	97,1	100,0	100,0	100,0
Apartaments tutelats municipals per a gent gran					
Apartaments tutelats	79	87	68	87	92
Persones grans acollides	89	99	106	91	94
Habitatges amb serveis municipals per a la gent gran					
Equipaments en funcionament	20	20	20	22	24
Habitatges disponibles	1.206	1.206	1.206	1.311	1.384
Persones grans acollides	1.357	1.334	1.323	1.437	1.508
Taxa d'ocupació (1)	88,9	96,9	98,0	97,0	97,0
Estades temporals (Programa RESPIR i RESPIR Plus)					
Nombre persones ingressades	862	1.134	1.129	1.075	1.025
Sol·licituds Programes	1.278	1.746	2.106	2.098	2.020

Font: Ajuntament de Barcelona. Àrea de Drets Socials. Departament de Recerca i Coneixement

5.4. Les persones grans i la cadena global de les cures

La situació de les persones grans migrades està estretament relacionada amb el món de les cures, feminitzat, precaritzat i invisibilitzat.

L'estudi de l'ONU (2012) anomena la contribució de les persones migrades a l'economia de les cures com una **“cadena global de cuidados”** i adverteix que els països estan **contribuint a la generació d'un sector d'ocupació feminitzat i precaritzat, amb desigualtats de drets, a través de polítiques migratòries permissives a situacions d'explotació i negació de drets laborals i contributius**, una realitat que necessita ser reconeguda amb uns processos jurídics i polítics que s'han de revisar per corregir les injustícies i iniquitats que estan amagant.

En algunes entrevistes es relatava la situació obligada d'algunes dones grans de continuar com treballadores de la llar perquè les pensions són insuficients per assolir les despeses mínimes de subsistència:

“Me da tristeza que mis compatriotas están encerrados porque siguen trabajando, algunas trabajan en casa por horas, aunque es ilegal, porque la pensión no alcanza. Si solamente tenemos 600 euros al mes, pagamos una habitación 300 euros y después la comida y lo que tenemos que hacer, no queda nada.” (Entitat Kalipi, comunitat Filipina)

Les persones grans migrades es fan més invisibles quan deixen d'exercir el seu rol de cuidadors/es, ja sigui perquè els nets/es han crescut o perquè ja no poden continuar cuidant per problemes de salut. A vegades, és una invisibilitat de portes endins, quan perden el rol assignat per una necessitat de supervivència i altres haurien de prendre el relleu en la cadena de cures, un moment en què les famílies s'enfronten a la dura situació de veure's molt limitades en recursos per a poder cuidar als seus ascendents.

En els últims anys s'ha produït coneixement i reivindicació des del món acadèmic i de moviments de treballadores auto organitzades amb un eix comú: crear marcs legals del treball de la llar i de les cures per tal de garantir drets laborals i protegir els riscos de les persones treballadores, majoritàriament dones. En aquest sentit, hi ha un reclam per part d'organitzacions sindicals, entitats socials i recomanacions d'experts/es sobre la necessitat **què tots els Estats ratifiquin el Conveni 189 de la OIT sobre el treball digne per a les persones treballadores domèstiques. Aquesta és la via per evitar la bretxa salarial de gènere i la seva salvatge reproducció en el moment de rebre pensions. Aquesta situació fa que les dones cuidadores es trobin en un espai continu de desemparament i exposició a viure en la marginalitat del sistema.**

5.5. L'imaginari de la vellesa en diferents cultures

La construcció cultural de la vellesa i les pràctiques de reconeixement, preparació i cures al llarg de la vida també tenen un paper clau en el procés d'envelliment de les persones migrades. Per exemple, s'ha constatat que **les persones grans migrades troben protecció en la seva xarxa afectiva i comunitària**. Aquest és un tret compartit amb les cultures mediterrànies, però les persones entrevistades consideren que en algunes comunitats, com ara les asiàtiques i àrabs, aquestes relacions són claus en la construcció d'espais de seguretat a la vida quotidiana. La llengua comuna cohesiona aquestes xarxes i també les pràctiques culturals compartides.

"Dependiendo de las comunidades hace la diferencia sobre este aspecto, por ejemplo, la comunidad musulmana que tiene un valor sobre la gente mayor que hace que sea muy colaborativo y que son trabajos de apoyo a la gente mayor migrada que no se está viendo. Pero hay otras comunidades que son más disgregadas y no son tan colaborativas, yo he tenido experiencias con gente que ha sido rechazada de comunidades porque son gays o lesbianas y no son muy aceptadas." (Entitat per la integració persones LGTBIQ-ACATHI)

En les societats urbanes industrialitzades es produeix una transformació de l'experiència de l'envelliment basada en el lleure i gaudi del temps lliure (Osorio, 2006). En altres tipus de societats com les tradicionals, la vellesa es construeix sobre un conjunt de valors on l'avantpassat té un paper de guia i és molt valorat i respectat per aquest rol. Per la seva banda, en les societats híbrides, les persones grans són el centre del grup familiar, són **transmissores de tradicions i costums** que la família ha de conservar i reproduir; tenen un paper important en la presa de decisions i presideixen rituals de celebració. Aquests vincles de solidaritat els hi donen seguretat (Meillasoux, 1977).

Les persones que han envellit a Barcelona es mouen en una cerca de recursos cap a una experiència d'oci, però entre els recursos de la xarxa cultural dels països de procedència. El **model d'hibridació** té més predominança i és funcional a les necessitats de la vida diària.

El conjunt d'aquests aspectes socioculturals incideix en la qualitat de vida i en la salut de les persones. Des de l'Organització Mundial de la Salut **es recomana mantenir una vida social activa** perquè és una forma de generar recursos personals de protecció de la salut física i mental.

5.6. La participació social

Les persones grans migrades **participen principalment en les entitats dels seus països d'origen**. Es reuneixen amb altres persones del mateix país per a compartir moments d'esbarjo, sopars, celebracions pàtries, esdeveniments culturals, i per organitzar viatges i sortides culturals. Malgrat això, no hi ha una oferta específica per a persones grans a les entitats que promoguin la realització d'activitats socioculturals.

L'emergència d'aquest perfil de població fa que tímidament comenci a projectar-se una oferta específica. Per exemple, a la **mesquita de Sants** s'ofereixen cursos d'alfabetització en àrab per a dones grans, en el **Centre Peruà** es fan sortides de contacte amb l'entorn, l'entitat **CatNova** ofereix atenció integral a persones grans migrades a través del programa Pont Intercultural i des de l'entitat "**Diàlegs de Dona**" s'ofereixen espais de trobada per a dones migrades.

També cal destacar el **programa "Vine amb la Sole" desenvolupat en els casals de Ciutat Vella, creat amb la finalitat de prevenir la solitud de les persones grans**. En el marc del qual s'ha començat a treballar la perspectiva intercultural, cercant mecanismes per incloure a les persones grans migrades als casals de gent gran.

La generació d'espais de seguretat, la pràctica d'hàbits d'autoconfiança i autonomia i el paper actiu de les associacions han estat la clau de l'èxit de programes i accions de participació social exitosos.

"A través de les associacions és la forma d'arribar a referents positius i líders de les comunitats per fer-los moure per accedir a determinades comunitats. S'ha de saber on són i establir com anar a buscar-los". (Técnica Casals Gent Gran Ciutat Vella)

El més habitual és realitzar activitats **autorganitzades** per part de les entitats, o bé es lloguen sales a Centres Cívics per fer alguna activitat triada de manera conjunta. En canvi, les excursions i sortides són dirigides, contracten serveis de turisme relacionats amb les entitats.

Les institucions religioses són un altre dels espais on participen i on troben xarxes de recolzament. A la mesquita o a l'església es troben, comparteixen, i intercanvien informació sobre recursos socials, feines, accedeixen a ajudes alimentàries i roba, fan cursos d'alfabetització, de coneixement de català i castellà, etc. També troben ajuda dels joves que ofereixen acompanyament per fer gestions, fent de traductors i intèrprets de la informació (visites al metge, serveis socials, consulta, etc.).

Cada vegada es **fa més activitat física als Poliesportius municipals**, però encara tenen dificultats de temps i diners per accedir-hi. La participació en **biblioteques i centres cívics** és menys freqüent, **gairebé la seva oferta és desconeguda**.

Els **casals de gent gran** es coneixen però **no resulten atractius** com espais de lleure perquè **es perceben com espais dels quals podrien ser rebutjats** per la seva característica de persones migrades. Els casals de gent gran són equipaments que s'associen a diversos **prejudicis**: edatisme, equipaments per a vells, i en aquest cas de naturalesa cultural, xenofòbies.

L'espai públic és el lloc que convida a passar l'estona i a compartir temps, xerrades i informació, sobretot entre els homes del Nord i Sud d'Àfrica i d'Àsia.

L'àmbit **de la família és el que congrega** i principal espai entre les comunitats del Magreb, Filipines i Latinoamericanes.

La manca d'activitats de participació social es basa en alguns factors centrals:

- La manca de temps per fer activitats socioculturals al llarg de la vida adulta i, per tant, una **escassa cultura de la participació social**, en paraules d'algunes entrevistades: "no saber què fer, ni on trobar la informació, ni tenir amb qui anar".
- L'existència de conductes discriminatòries entre alguns usuaris, o bé, d'una oferta que no contempla el caràcter divers i intercultural de les persones grans migrades.
- Sentir-se sols/es davant un context percebut com estrany, per exemple el casal de gent gran.

Per a finalitzar aquest punt reproduïm una cita que descriu clarament les dificultats de les persones grans migrades per a sentir-se integrades en l'oferta cultural dels equipaments, tanmateix volem destacar que la participació social és un dels àmbits de major impacte per a treballar de manera immediata per part de l'Administració pública.

Los recursos de la ciudad en general no están pensados para la diversidad. Un centro cívico no abre los domingos, no está pautado para una fiesta diversa. Los casales de mayores es el mismo caso, está todo pensado para la población autóctona. Evidentemente que la población migrada no ira allí. Una mujer marroquí, del Rif, migrada y mayor, ¿qué pinta en una mesa jugando al domino o a las cartas o a la petanca?
(Entitat Diàlegs de Dona)

6. Conclusions i propostes d'actuació

Les persones grans migrades a la ciutat són un testimoni de la transformació sociodemogràfica de la ciutat. Les seves trajectòries ens parlen de la **resiliència** de persones que superen dificultats i que afronten les desigualtats, buscant intersticis de supervivència.

També són un mirall de riquesa cultural i de generositat en el seu treball per la sostenibilitat de la vida cuidant i protegint a altres persones del risc de l'absència de cura, atenció a la dependència, higiene, serveis, etc.

Més enllà de com interpretem les seves situacions vitals, la societat les ha de reconèixer i donar visibilitat, trencant estereotips i prejudicis d'edat, culturals, per raó de gènere, etc.

Per això, **cal assumir que:**

1. **Hi ha una tendència de creixement estadístic de les persones grans immigrants i també tindran més presència a la nostra societat:**

Barcelona atrau a persones d'arreu i estadísticament està comprovat que en els pròxims 20 anys el percentatge de persones migrades gairebé es doblarà. Les entitats socials i culturals, són conscients d'aquesta realitat i adverteixen que la preparació dels serveis és bàsica per a prevenir situacions de vulnerabilitat.

2. **La manca de dades, i posar-hi fi:**

Els recursos i serveis no estan recollint dades sobre les necessitats, inquietuds i aportacions de les persones grans migrades a la ciutat. Per tan, és una realitat molt desconeguda.

3. **La necessitat de fixar el tema a l'agenda:**

S'ha de donar visibilitat a la realitat que viuen les persones grans migrades i **com es construeixen els riscos i les oportunitats al llarg del procés migrant**. Això permetrà influir en les polítiques d'envelliment i coordinar els recursos i serveis a nivell local i per impulsar acords multinivell administratiu (nacional, autonòmic, regional i local).

4. **La desigualtat i discriminació actuen en dòmino, davant d'això cal reconèixer la diversitat i la interculturalitat**

Els eixos de desigualtat com la classe social, edat, origen, gènere, religió, estat de salut, condicionen les oportunitats de benestar al llarg de la vida, repercutint negativament en el procés d'envelliment.

Són aspectes que s'han de reconèixer i **incorporar la diversitat i la interculturalitat a l'anàlisi i planificació dels serveis**, escoltant les seves opinions, preferències i

demandes per a construir propostes d'Atenció Centrada a la Persona a nivell individual i comunitari.

5. La necessitat de donar suport a les entitats socials i culturals de diferents països:

Cal donar suport a les associacions de migrants per a què puguin acompanyar i atendre les necessitats de les persones grans, la seva proximitat aporta un plus en l'acceptació de sentir-se recolzats. L'Administració també haurà de treballar en xarxa i de manera coordinada per a planificar i implementar actuacions que promoguin la qualitat de vida de les persones grans migrades.

6. Les persones grans refugiades, LGTBI i les que tenen situació irregular s'enfronten al risc d'aïllament, maltractaments i manca d'atenció social i de salut.

S'ha de focalitzar en la seva detecció per acompanyar en els processos d'inclusió social, és la millor forma de prevenir situacions d'exclusió social severa.

PROPOSTES D'ACTUACIÓ

Les propostes d'actuació s'han organitzat al voltant dels **cinc eixos** definits per a valorar els projectes presentats al **Premi del tema de l'any 2019 d'aquest Consell: Persones migrades i envelliment**.

Cal recordar que el contingut de cada punt està basat en les aportacions de les entitats expressades en les entrevistes i qüestionaris realitzats en el present estudi.

I. IMPULSAR LA GARANTIA DE DRETS

Accés a unes pensions dignes, jubilació o d'altres vies d'ingressos. Regularització de la situació jurídica. Suport, coneixement, formació, apoderament pel coneixement dels drets i recursos. Alternatives davant la mort i l'enterrament.

Nº	Propostes 1 Impulsar la Garantia de drets	Competències i destinatari
1	Impulsar accions de diàleg entre diferents nivells de l'administració: local-autonòmica-estatal-organismes internacionals , amb la finalitat de garantir drets :	Multinivell
1.1	- el reconeixement de les cotitzacions a la seguretat social arreu on s'hagi treballat	Conveni Multilateral Seguretat Social

1.2	- facilitar la solució de problemàtiques derivades de la situació administrativa	Estat Espanyol, Generalitat de Catalunya (Gencat)
1.3	- mesures per garantir la sostenibilitat del Sistema Públic de Pensions	Seguretat Social
1.4	- accedir als recursos de la Llei de Dependència, LAPAD	Estat Espanyol, IMSERSO, Gencat
2	Posar en pràctica polítiques i programes de promoció i d'atenció a les persones grans , que garanteixin l' equitat en el reconeixement de drets i que considerin les especificitats de la diversitat cultural i de la condició de refugiades , amb un enfoc no colonialista	Imsero, Gencat Ajuntament de Barcelona (Aj. Bcn.)
3	Sensibilitzar sobre les conseqüències negatives en el llarg termini de la irregularitat en la situació administrativa i donar suport a les entitats per assessorar a les persones en aquest sentit (risc de precarietat per menys drets laborals i cotitzacions socials, impossibilitat de nacionalitzar-se).	Estat Espanyol, Gencat, Ajuntament Barcelona Entitats del tercer sector Organitzacions sindicals
4	Preservar el dret a una economia digna , sobretot quan les persones grans són la principal font d'ingressos familiars. Impulsar-ho des de l'Administració i amb la implicació de la societat en el seu conjunt (compensació econòmica, ajuts per la despesa d'habitatge, alimentació, etc.)	Estat Espanyol Gencat Diputacions Aj. Bcn. Entitats del Tercer Sector
5	Enfortir el paper de les diferents administracions i de les entitats per l' orientació jurídica durant la darrera fase d'edat laboral	Estat - Seguretat social, entitats socials i associacions d'immigrants
6	Garantir el dret d'accés a l'habitatge i a solucions habitacionals sense discriminacions , en el marc del compliment de les propostes del Consell de l'any 2018.	Gencat i Aj. Bcn, Serveis socials, Atenció a les persones grans, Habitatge

II. DRET A LA CIUTAT I AL GAUDI DELS RECURSOS EN IGUALTAT DE CONDICIONS. ENVELLIMENT ACTIU EN CONVIVÈNCIA.

Coneixement i adaptació a l'entorn, convivència, ús creatiu i actiu del lleure. Soledat i Aïllament. Participació i convivència en espais, equipaments o projectes comunitaris o inclusius: casals, esport, projectes de convivència, intergeneracionals, economies col·laboratives...Acompanyament en l'accés a la ciutadania (llengua, tecnologies...) Voluntariat de persones grans migrades. Transmissió cultural i del llegat i la saviesa...

Nº	Propostes 2 Dret a la ciutat i al gaudi dels recursos en igualtat de condicions. Envelliment actiu en convivència.	Competències i destinataris
7	Tenir en compte la diversitat de manera transversal en el desenvolupament dels Eixos de l'Estratègia sobre canvi demogràfic: Dret a la ciutat al llarg de la vida; Ciutat amigable i convivència intergeneracional; Envelliment actiu; Recerca i cooperació per un canvi demogràfic amb equitat	Aj. Bcn., comissió seguiment Estratègia de Canvi Demogràfic
8	Fomentar la participació social i política i el gaudi del dret a la ciutat com espai de vida pública i de convivència en la diversitat: generar entorns amigables, facilitar la interacció en equipaments i espais públics, en festes i celebracions, en activitats intergeneracional, des d'un enfoc comunitari i de reconeixement de la diversitat.	Aj. Bcn.: Promoció de les persones grans i òrgans de participació social-entitats socials i associacions d'immigrants
9	Facilitar el coneixement de l'oferta sociocultural, esportiva i d'espais de participació social, principalment dels casals de gent gran, centres cívics i de la xarxa associativa dels barris i districtes de la ciutat	Aj. Bcn., Gencat, entitats socials i associacions dels barris i districtes, especialment des de Promoció de la gent gran
10	Impulsar programes i accions de lleure als espais socioculturals i a l'espai públic que siguin d'interès de les persones grans migrades	Aj. Bcn. Promoció de la gent gran Gencat, entitats socials i associacions dels barris i districtes
11.	Impulsar el voluntariat intercultural i intergeneracional per exemple, parelles lingüístiques, cursos, eines TIC, posen en relació a les persones grans migrades amb persones d'altres generacions (autòctons i	Aj. Bcn i Gencat, Consorci de Normalització Lingüística, Espais

	immigrants).	Formació TIC, Diputació de Barcelona, Xarxa associativa d'entitats d'immigrants
12	Estudiar i impulsar els projectes més adients per a treballar la proximitat, l'acollida, i la relació intercultural , ampliant les propostes de treball per anar més enllà de les actuacions puntuals que no ofereixen la oportunitat de generar vincles socials.	Aj. Bcn, Gencat - Promoció gent gran i xarxa associativa
14	Prevenir l'aïllament , el sentiment de solitud no volguda, la sensació de discriminació i el risc d'autodiscriminació de les persones grans migrades i de la seva xarxa socioafectiva.	Aj. Bcn., Gencat, Agència de salut pública Bcn.; Atenció i Promoció de gent gran- Programes de salut mental, espais de salut per a gent gran, espais de participació social.
15	Analitzar la demanda de les persones grans migrades amb la finalitat d'oferir activitats i projectes que siguin del seu interès.	Aj. Bcn, Promoció de la Gent Gran i xarxa associativa
16	Reconèixer i difondre les accions formatives que estan efectuant algunes entitats socials , per exemple, els cursos d'alfabetització en àrab que es realitzen en les mesquites , o els cursos d'ús de les TIC del Servei Solidari .	Aj. Bcn., Promoció de Gent Gran

III. PROMOCIO I CURA DE LA SALUT

Accés a la salut (sistema públic, salut personal o comunitària...). Eines, atenció i cures a persones amb deteriorament o problemàtiques específiques per la trajectòria laboral, envelliment prematur...

Nº	Propostes 3 Promoció i cura de la salut	Competències i destinataris
17	Promoure que es compensi la manca d'accés a drets i l'accés a recursos de cura de la salut per raons administratives, com el no tenir la nacionalitat espanyola.	Estat espanyol Gencat Diputació Ajuntament Bcn
18	Impulsar un canvi de paradigma per treballar envers un marc d'Atenció Centrada en la Persona en l'àmbit dels serveis socio-sanitaris,	Gencat, Aj. Bcn. Atenció social a les

	incorporant la perspectiva de la diversitat i reconeixent i respectant les diferències identitàries.	persones grans, Agència de Salut Pública
19	Promoure la participació en espais de salut comunitària	Escoles de salut, tallers de salut als Centres d'Atenció Primària i en les actuacions del plans de barri. Agència de salut pública Bcn.
20	Analitzar la viabilitat de la « recepta social », incloent a les persones grans migrades en les recomanacions, apoderar des dels CAP en aquest sentit.	Agència de Salut Pública
21	Incloure la diversitat cultural com un eix central en el dret a una mort digna , amb respecte a les tradicions culturals i els rituals de la mort, sensibilitzant als recursos i serveis de l'Administració i a la societat en general.	Gencat Aj. Bcn. Entitats socials (sensibilització i visibilitat)
22	Impulsar projectes per reconèixer el valor dels hàbits de cura de la salut de diferents cultures , iniciativa que podria estar liderada des del servei de mediació cultural	Aj. Bcn. Agència Salut Pública Espai Bcn Cuida
23	Donar visibilitat i reconèixer la participació de les dones migrades en una cadena global de cures al llarg de la vida (productiu i reproductiu).	Aj. Bcn., Espai Bcn Cuida Gencat
24	Incorporar l'eix interculturalitat i envelliment als projectes i accions per a fomentar la cura comunitària (per exemple, en el pla de salut mental als barris o a l'escoles de salut i envelliment dels Centres d'Atenció Primària)	Aj. Bcn., . Espai Bcn Cura. Gencat. p.e.
25	Impulsar el reconeixement del risc sobre la salut que comporten els principals treballs que desenvolupen les persones migrades (cura, neteja, construcció i restauració), p.e. la fibromiàlgia, malalties respiratòries i osteoarticulars, etc.)	Gencat, Agència de salut pública, Organitzacions sindicals

IV. PREVENCIÓ DE L'EXCLUSIÓ

Prevenició de l'exclusió econòmica i residencial, condicions mínimes de benestar personal i social. Detecció i atenció de precarietat econòmica, residencial, sensellarisme, demandes de refugi...

Nº	Propostes 4 Prevenició de l'exclusió social	Competències i destinataris
26	Vetllar per una ocupació estable, amb drets i qualitat, i salaris dignes , amb especial atenció a la darrera fase de vida laboral activa. Donar compliment a les propostes que el Consell ja va fer l'any 2017 sobre les condicions del treball a la llar i cura de les persones .	Estat Espanyol, Gencat, Diputació, Aj. Bcn., org. sindicals, entitats socials
27	Fer una tasca d'informació, assessorament i seguiment de la regularització de persones migrades grans , per evitar situacions d'exclusió del sistema socioeconòmic.	Estat Espanyol, Gencat, Ajuntament Barcelona, xarxa associativa i entitats socials
28	Promoure la inserció de persones grans migrades en espais d'economia social i creativa , cercant vies de cooperativisme social, creació de fons solidaris de préstec, amb especial atenció a les persones en situació de refugi o reagrupament i d'aquelles que tenen Pensions no contributives.	Gencat, Ajuntament Barcelona, xarxa associativa i entitats socials
29	Acompanyar a les persones grans en el procés de reagrupament per facilitar la seva inclusió i fomentar la detecció de casos de reagrupament per altres vies, en altres serveis (salut, serveis socials, escoles...).	Gencat, Ajuntament Barcelona: Programa Noves famílies- SAIER- Xarxa associativa i entitats socials
30	Cercar mecanismes que flexibilitzin i humanitzin les condicions del reagrupament i del refugi , especialment per aquelles persones que viuen situacions de fragilitat.	Gencat, Aj. Bcn., Departament d'immigració, SAIER
31	Promoure una reflexió sobre el procés d'envelliment en la planificació del projecte migrant , tot considerant diversos factors, com ara, la salut	Associacions immigrants, entitats

	i les jubilacions, a través d'un treball amb les entitats de col·lectius immigrants.	socials.
32	Crear una xarxa d'acollida perquè les persones grans migrades se sentin recolzades, apoderades i reconegudes en la seva experiència vital . Aquesta és una via d'afeblir el risc de solitud, però sobre tot de prevenir el risc de precarietat vital .	Gencat, Aj. Bcn., entitats socials i associacions d'immigrants.

V. CONEIXEMENT I RECERCA

Promoure projectes i treballs que aporten coneixement sobre la realitat de la situació de les persones grans migrades. Incorporar la mirada interseccional a l'anàlisi del procés d'envelliment de les persones grans migrades, per tal de que s'evidencin les diferències de creença, classe social i edat, entre d'altres, i orientar el disseny de polítiques.

Nº	Propostes 5 Coneixement i recerca	Competències i destinataris
33	Analitzar els patrons de trajectòries , sobretot les més crítiques en relació a la vulnerabilitat , així com les de les dones vinculades al treball domèstic i de les cures o els de persones refugiades , o de persones LGTBIQ, per un millor coneixement de la realitat del procés d'envelliment, tot considerant els models culturals de les comunitats de pertinença.	Estat Espanyol, Diputació Ajuntament BCN Entitats del tercer sector Universitats Sindicats
34	Generar producció de dades estadístiques sobre l'ús de recursos i serveis per part de les persones grans migrades per conèixer la realitat i preveure la demanda futura .	Estat Espanyol- INE Gencat-IDESCAT Aj. Bcn. Àrea de Recerca i Coneixement, a partir de l'anàlisi als diferents serveis de l'administració local
35	Fomentar espais per a compartir experiències sobre l'evolució de la temàtica (sociodemogràfica, accés a recursos i serveis, bones pràctiques) en espais de formació, anàlisi i generació de propostes de millora.	Aj. Bcn.: Àrees d'Atenció i Promoció de Persones grans, Consells CMBS; CAGG...
36	Formar a professionals, persones treballadores i representants d'entitats per a incorporar la mirada interseccional a l'anàlisi del procés d'envelliment de les persones grans migrades , a fi d'orientar el	Estat Espanyol, Gencat, Diputació,

	disseny de polítiques a l'àmbit social, de la salut, i de serveis en general.	Ajuntament Bcn.
37	Identificar bones pràctiques de programes i accions que promoguin l'apoderament i el foment de l'autonomia crítica de les persones grans migrades.	Promoció de les persones grans, Aj. Bcn.

Bibliografia

ANNEXOS

L'anàlisi de la realitat de les persones grans migrades i el seu procés d'envelliment és un àmbit molt nou, en part per la recent emergència en la tendència al creixement d'aquest perfil de població. En conseqüència hi ha una notable manca de dades quantitatives i de reflexió des dels propis sectors professionals i, fins i tot, des del tercer sector.

Per aquesta raó i per la necessitat de conèixer de manera directa la seva realitat s'ha desenvolupat un enfocament metodològic eminentment qualitatiu, donant veu a la major quantitat de representants dels serveis socio-sanitaris, entitats i especialistes en envelliment que hem pogut abastar.

Entrevistes en profunditat

Entrevistes Profunditat entitats del Consell Municipal d'Immigració

1. Centre Peruà
2. Fedelatina
3. Diàlegs de dones i Ibn Batuta
4. Ass. Cultural Islàmica Sants

5. Kalipi
6. ACATHI
7. Botijas (Ass. Uruguaians)
8. CatNova (Ass. Atenció integral a immigrants)
9. Centro boliviano catalan i Libélulas
10. Caritas
11. Servei solidari
12. CCAR
13. Ass. Senegalesos
14. Associació Cultural Xina-Espanya

Entitats i Especialistes en Envel·liment	Entrevistats
15.FATEC	Marius Cugat Membre Consell Assessor de la Gent Gran Bcn
16. Grup d'estudis d'immigració i minories ètniques-UAB	Sònia Parella
17.Programa Gent gran "O.S. La Caixa"	Javier Yanguas- Director científic
18.Aj.Bcn. Ext Experta	Mercè Pérez Salanova
19.Fundació Salut i Envel·liment-UAB	Toni Rivero
20.Atenció Social i Promoció d'Autonomia personal Aj. Bcn	Esther Quintana
21. Promoció Gent Gran Aj. Bcn	Enrique Cano
22. Agència Salut Pública Bcn	Lucia Artacoç
23. Serveis socials C. Vella	G. Pellicero

Qüestionaris:

Entitats
1. Amic UGT
2. Caritas
3. Centro Peruano
4. Comissió Catalana d'ajut al refugiat
5. FEDASCAT
6. ASOCASOL
7. Kalipi
8. Libelulas
9. Mujeres Pa'lante
10. Nou Barris Acull
11. Ass. Romanesos
12. Servei Solidari

Barcelona, març de 2020
